

Nr 51.

Ankom till riksdagens kansli den 24 maj 1938 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2, 3 och 15 §§ lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 18 februari 1938 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 137, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat, här nedan intaget förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 3 och 15 §§ lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft *dels* en före propositionens avlämnande inom andra kammaren av herrar *Petersson* i Dahl och *Eriksson* i Toftered väckt motion, nr 148, *dels ock* följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 264 av herr *Velander* m. fl. samt inom andra kammaren nr 382 av herr *Persson* i Falla och nr 390 av herrar *Lundberg* och *Gezelius*.

De i motionerna framställda yrkandena äro återgivna nedan i de särskilda avsnitten av utlåtandet.

I fråga om de skäl som ligga till grund för det genom propositionen framlagda förslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen. Beträffande motiveringen till motionärernas yrkanden hänvisas till motionerna.

Inledning.

De grundläggande statliga föreskrifterna angående elektriska anläggningar för belysning, drivkraft eller dylikt ändamål, vilka anläggningar, till skillnad från telegraf-, telefon- och likartade svagströmsanläggningar, numera allmänt benämnas elektriska starkströmsanläggningar, återfinnas i lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar. Förslag i ämnet, varom riksdagen redan 1896 begärt utredning, förelades av Kungl. Maj:t 1900 års riksdag, som emellertid icke biföll detsamma

utan anhöll om nytt förslag. Ett sådant framlades för 1902 års riksdag i proposition, nr 9. Sedan det nya lagförslaget på viktiga punkter omarbetats av ett inom riksdagen tillsatt särskilt utskott, nr 1, samt utskottets förslag med vissa jämkningar antagits av riksdagen, utfärdades lagen i överensstämmelse med riksdagens i skrivelse den 9 maj 1902, nr 86, anmälda beslut. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1903.

Enligt nämnda lag (1902 års lag) erfordras med vissa i lagen närmare angivna undantag tillstånd av Konungen för utförande av starkströmsanläggning, vars största effektiva spänning överstiger 250 volt, räknat om jordledning användes mellan en ledning och jorden och i annat fall mellan två ledningar. Bestämmelserna om meddelande av dylika tillstånd (koncessioner) ävensom om expropriation för utförande av starkströmsanläggning upptagas i lagens 1—3 §§. I övrigt innehåller lagen dels i 4—14 §§ bestämmelser om ansvar för skada, orsakad av ström från elektrisk anläggning, vilka bestämmelser i viss omfattning äro tillämpliga även beträffande svagströmsanläggningar, dels i 15 § ett allmänt bemyndigande för Konungen att meddela de närmare föreskrifter, vilka, utöver vad lagen innehåller, må erfordras med avseende å elektriska anläggningars utförande och skötsel.

Av Kungl. Maj:t hava i administrativ ordning huvudsakligen följande kompletterande författningar beträffande starkströmsanläggningar utfärdats, nämligen stadgan den 31 december 1902 (nr 137) om elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring, kungörelsen den 19 maj 1916 (nr 173) med vissa bestämmelser rörande elektriska starkströmsledningars anordnande i förhållande till trafikleder och svagströmsledningar m. m. samt förordningen den 5 december 1919 (nr 755) angående behörighet att utföra elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring m. m. På grund av bemyndigande av Kungl. Maj:t har vidare kommerskollegium, som jämte den under kollegium lydande elektriska inspektionen är tillsynsmyndighet i fråga om starkströmsanläggningar, i särskilda kungörelser meddelat ytterligare bestämmelser, väsentligen av teknisk art, rörande sådana anläggningar.

Såväl 1902 års lag som vissa av nämnda administrativa författningar hava efter utfärdandet ändrats och kompletterats i olika avseenden. I väsentliga delar hava bestämmelserna dock alltså sin ursprungliga avfattning.

Beträffande tidigare utredningar på starkströmsområdet må här omnämnas följande.

I skrivelse den 28 mars 1907, nr 62, anhöll riksdagen om utredning, på vilket sätt betryggande garantier för kontraktsenligt åtnjutande av elektrisk energi kunde genom lagstiftning eller eljest beredas avnämare av sådan energi. Den kommitté, den s. k. *kraftkommittén*, som år 1911 med anledning därav tillsattes av Kungl. Maj:t, erhöll dessutom i uppdrag att utreda, huruvida och på vad sätt priset på elektrisk kraft, som distribuerades till allmänheten, kunde av offentlig myndighet regleras. Kommittén avgav den 16 december 1914 ett omfattande betänkande, utmynnande i lagförslag, som efter överarbetning framlades för 1920 års riksdag (proposition nr 298) och ledde till utfärdandet av, bland annat, lagen den 22 juni 1920 (nr 474) med vissa

bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m. I fråga om prisreglering överlämnade kommittén en inom densamma verkställd utredning. Majoriteten inom kommittén förklarade sig emellertid anse utredningen hava givit vid handen, att åtgärder i sistnämnda ämne icke erfordrades. Revision av 1902 års lag i vissa andra avseenden syntes kommittémajoriteten visserligen vara önskvärd men ligga utanför kommitténs uppdrag. Reservanter inom kommittén överlämnade däremot förslag till ny lag, avsedd att ersätta 1902 års lag och innehållande bland annat vissa bestämmelser angående taxereglering och inlösningsförfarande beträffande elektriska anläggningar.

I anledning av riksdagsskrivelser den 29 maj 1915, nr 176, och den 9 juni 1917, nr 302, tillsattes sistnämnda år den s. k. *elektrifieringskommittén*, vilken avlämnade ett antal tekniska utredningar rörande planmässig landsbygds-elektrifiering inom olika län. I samband med att uppdraget år 1923 återkallades avgav kommittén dessutom en kortfattad redogörelse för sitt arbete jämte förslag till organisation av statens verksamhet beträffande landets elektrifiering (statens offentliga utredningar 1923: 72). Däri berördes även principerna för meddelandet av koncessioner.

Bortsett från utfärdandet av nyssnämnda lag den 22 juni 1920 samt vissa därmed sammanhängande lagändringar medförde berörda båda kommitté-utredningar ej några lagstiftningsåtgärder från statsmakternas sida.

Någon ytterligare utredning på ifrågavarande område har ej kommit till stånd förrän *sakkunniga för elektriska kontrollväsendet* jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 februari 1933 tillkallades inom handelsdepartementet, där sedan år 1920 ärenden rörande elektriska starkströmsanläggningar med undantag av elektriska järnvägs- och spårvägsanläggningar handläggas. De sakkunniga hava i sin slutliga sammansättning bestått av generaldirektören G. Malm, ordförande, samt överingenjören Y. Holm och t. f. byrådirektören, statsinspektören N. Malm.

Tillkallandet av ifrågavarande sakkunniga föranleddes av framställningar från kommerskollegium och ett flertal enskilda sammanslutningar på elektricitetsområdet. Enligt de för utredningsarbetet meddelade direktiven skulle detta omfatta utarbetande av moderna säkerhetsföreskrifter rörande starkströmsanläggningar samt bestämmelser angående tillsynen å dessa jämte därav föranledda organisationsförslag. Vidare skulle de sakkunniga behandla frågorna om införande av statlig kontroll å elektrisk materiel, om revision av installationer, som utförts med s. k. kristidsmateriel, ävensom om revision av förutnämnda förordning den 5 december 1919 (nr 755) angående behörighet att utföra elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring m. m. (den s. k. behörighets- eller installatörförordningen). I sistnämnda sammanhang skulle de närstående frågorna om yrkesmännens utbildning samt om entreprenörssystemet på det elektriska installationsområdet göras till föremål för utredning. Slutligen uppdrogs åt de sakkunniga att utreda vissa spörsmål rörande 1902 års lag, däribland frågan i vad mån vid

prövning av en koncessionsansökan angående elektrisk anläggning hänsyn borde tagas till behovet av anläggningen, vidare vilket förfarande, som borde iakttagas vid förlängning av meddelade koncessioner för sådana anläggningar, samt eventuella villkor för förlängning ävensom fråga om viss revidering av gällande regler om ansvarighet för skada till följd av elektrisk ström.

Till fullgörande av nämnda uppdrag hava sakkunniga för elektriska kontrollväsendet avgivit två tryckta betänkanden. Det första av dessa, angående behörighet att utföra elektriskt installationsarbete m. m. (statens offentliga utredningar 1935: 53), innefattar, bland annat, förslag till visst tillägg till 1902 års lag såsom underlag för en reglering av entreprenörväsendet. Det andra, huvudbetänkandet, angående kontrollen över elektriska starkströmsanläggningar (statens offentliga utredningar 1936: 27), innehåller förslag till vissa ändringar i 1902 års lag samt till ny stadga om elektriska starkströmsanläggningar ävensom till omorganisation av tillsynsmyndigheten. Vid sidan av betänkandena hava sakkunniga bland annat framlagt förslag dels rörande kontroll av elektrisk materiel, dels till detaljerade säkerhetsföreskrifter för utförandet samt för skötsel och drift av starkströmsanläggningar.

Sedan sakkunniga för elektriska kontrollväsendet sommaren 1936 slutfört sitt arbete, inkom vattenfallsstyrelsen den 11 november samma år till handelsdepartementet med en skrivelse, vari styrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande lämpliga åtgärder för att landets stamlinjenät måtte utformas efter rationella riktlinjer.

Vid anmälan för Kungl. Maj:t den 20 november 1936 av vattenfallsstyrelsens framställning erhöll chefen för handelsdepartementet bemyndigande att tillkalla en *sakkunnig för utredning av frågan om rationellt utformande av rikets elektriska stamlinjenät*. Uppdraget anförtroddes åt generaldirektören A. Granholm, som i mars 1937 överlämnade av honom verkställd utredning i ämnet.

I sistnämnda utredning framläggas detaljerade förslag rörande utformningen av landets stamlinjenät. I anslutning därtill framhåller den sakkunnige vissa allmänna synpunkter beträffande koncessionslagstiftningen.

Över de av sakkunniga för elektriska kontrollväsendet utarbetade betänkandena har kommerskollegium avgivit särskilda utlåtanden efter hörande av statsinspektörerna ävensom av frågorna berörda sammanslutningar och organisationer. Vidare hava utlåtanden avgivits beträffande installatörbetänkandet av skolöverstyrelsen samt beträffande huvudbetänkandet av domänstyrelsen, järnvägsstyrelsen, lotsstyrelsen, socialstyrelsen, statskontoret, telegrafstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ävensom samtliga länsstyrelser. Över den av generaldirektören Granholm verkställda utredningen föreligga yttranden från vattenfallsstyrelsen och kommerskollegium, vilket sistnämnda ämbetsverk efter anmodan jämväl avgivit förslag till lagbestämmelser rörande statlig reglering av kraftprisen. Över detta förslag hava vattenfallsstyrelsen och svenska vattenkraftföreningen yttrat sig.

1. Koncessionsväsendet.

Gällande bestämmelser och deras allmänna innebörd.

Inledningsvis har omnämnts, att enligt 1902 års lag skyldighet i viss omfattning föreligger för den, som vill utföra elektrisk starkströmsanläggning med högre effektiv spänning än 250 volt, att söka Kungl. Maj:ts tillstånd därtill, s. k. koncession. Anläggningar med sådan spänning benämnas i den av Kungl. Maj:t den 31 december 1902 utfärdade stadgan högspännings- eller medelspänningsanläggningar, allt efter spänningens höjd, under det att anläggningar med spänning icke överstigande 250 volt benämnas lågspänningsanläggningar.

Fordran på tillstånd till utförande av starkströmsanläggning uppställes emellertid icke blott i 1902 års lag utan även i nyssnämnda stadga. I 2 § av denna föreskrives nämligen, bland annat, att utöver vad i 1902 års lag för vissa fall stadgas angående skyldighet för den, som vill utföra elektrisk anläggning, att till anläggningen söka Konungens tillstånd, sådan skyldighet skall åligga den, som vill framdraga elektrisk ledning för belysning eller arbetsöverföring inom område för vattentrafikled, järnväg eller allmän väg. Sistnämnda bestämmelse ersatte i berörda avseende kungörelsen den 20 april 1883 (nr 15) angående förbud att utan Kungl. Maj:ts särskilda tillstånd upprätta telegraf-, telefon- och likartade förbindelser å viss mark, vilken kungörelse enligt utbildad praxis tillämpats även beträffande starkströmsledningar.

De allmänna koncessionsbestämmelserna äro i 1902 års lag intagna i 2 § (1 § avser expropriation). Dessutom finnas i 3 § gemensamma bestämmelser om vilka handlingar, som skola åtfölja koncessions- och expropriationsansökningar, samt om den förberedande behandlingen av sådana ansökningar. Ändringar i 2 § hava vidtagits genom lagar den 31 augusti 1907 (nr 69), 16 maj 1918 (nr 280) och 29 maj 1931 (nr 148), under det att 3 § ändrats genom nyssnämnda lagar av 1907 och 1931 samt lag den 22 juni 1920 (nr 478).

Koncessionsskyldighetens omfattning framgår av 2 § första och fjärde styckena. Koncessionspliktiga äro alla högspännings- och medelspänningsanläggningar med följande undantag:

1) anläggning, som till hela sin sträckning förlägges inom byggnad eller inhägnad gård,

2) anläggning, som till hela sin sträckning förlägges under jordytan,

3) anläggning, som utföres på egen mark, dock endast under förutsättning dels att anläggningen icke berör allmän väg eller allmän farled dels ock att, därest anläggningen framdrages ovan jordytan, antingen avståndet till böningshus eller annan vid gård uppförd byggnad eller tomtplats eller trädgård överstiger 20 meter eller ägaren medgivit, att ledningen må framgå på mindre avstånd än 20 meter,

4) avgreningsledning, som utgår från koncessionerad huvudanläggning,

under förutsättning att expropriation för den nya anläggningen icke erfordras, att denna icke berör allmän väg eller allmän farled samt att, då ledningen skall framgå ovan jordytan på mindre avstånd än 20 meter från boningshus eller annan vid gård uppförd byggnad eller tomtplats eller trädgård, ägaren medgivit detta.

Koncessionsskyldigheten gäller själva ledningarna men icke vederbörande kraft- och transformatorstationer.

Angivandet i fallen 3) och 4) av ett särskilt minimiavstånd sammanhänger därmed att i andra stycket av 2 § 1902 års lag föreskrives, att tillstånd till lednings framdragande ovan jordytan på mindre avstånd än 20 meter från boningshus m. m. inom område, för vilket ej finnes stadsplan eller byggnadsplan, icke må mot ägarens bestridande meddelas, utan så är att annan sträckning för ledningen visas ej kunna utan synnerlig olägenhet användas eller fråga är om utförande av anläggning inom inhägnat järnvägsområde. Bestämmelse i ämnet var ursprungligen intagen i 3 § men inarbetades år 1907 i 2 §.

Bestämmelserna om koncessionsskyldighetens omfattning voro betydligt strängare i 1902 års lags ursprungliga avfattning. Lindringar i huvudsakligen två avseenden genomfördes år 1907 (jfr Kungl. Maj:ts proposition, nr 40, och riksdagens skrivelse, nr 101). Å ena sidan blev för att bereda lättnad för s. k. distributionsledningar, koncessionsskyldigheten beträffande avgreningsledning inskränkt på sätt av undantaget 4) framgår, å andra sidan begränsades minimiavståndet till boningshus m m., som tidigare utgjort 150 meter, till 20 meter.

En ytterligare ändring i lindrande syfte, som genomfördes år 1907, avsåg straffbestämmelsen i sista stycket av lagens 2 §. Enligt den ursprungliga avfattningen skulle envar, som utan Konungens tillstånd eller i strid mot de vid meddelande av tillstånd givna föreskrifter utförde eller nyttjade koncessionspliktig anläggning, straffas med böter från och med 25 till och med 1,000 kronor, där ej å överträdelsen straff vore i allmänna strafflagen utsatt. Genom lagändringen inskränktes bestämmelsen till att endast omfatta nyttjande av anläggning. Såsom motiv för ändringen hade anförts, att koncessionsförfarandet toge en avsevärd tid i anspråk samt att någon fara ej kunde uppstå, förrän anläggningen tagits i bruk.

När sedermera med anledning av avspärrningen under världskriget en starkt forcerad elektrifiering i Sverige kom till stånd, infördes genom lagändring år 1918 ett nytt stycke i 2 § omedelbart före straffbestämmelsen. Enligt ifrågavarande bestämmelse må, sedan ansökning om tillstånd till elektrisk anläggning blivit till Konungen ingiven och anläggningen är färdig att tagas i bruk, när skäl därtill äro, i avvaktan på ansökningens slutliga prövning tillstånd till anläggningens nyttjande tillsvidare meddelas i den ordning Konungen föreskriver. Samtidigt ändrades orden »Konungens tillstånd» i paragrafens sista stycke till »vederbörligt tillstånd». Befogenhet att meddela dylikt *provisoriskt drifttillstånd* tillkommer enligt föreskrift i 47 § 1902 års stadga (nuvarande lydelse se kungörelse nr 828/1919) av kommerskollegium

förordnad tillsyningsman, i allmänhet vederbörande statsinspektör över elektriska starkströmsanläggningar.

Tredje stycket i 2 § 1902 års lag innehåller bestämmelser angående själva meddelandet av koncession å elektrisk anläggning. Sålunda föreskrives där, att dylikt tillstånd må av Konungen meddelas endast för viss tid, ej överstigande 40 år, vartill fogats följande mening: »Meddelas det sökta tillståndet, föreskriver Konungen, under förbehåll av enskild rätt, på vilket sätt och under vilka villkor anläggningen må utföras och nyttjas». Beträffande bestämmelsen om viss begränsad *koncessionstid* må nämnas, att förslag i sådant avseende icke av Kungl. Maj:t framlades för 1902 års riksdag. Särskilda utskottet föreslog först en koncessionstid av högst 50 år. Sedan första kammaren bifallit utskottets förslag därutinnan men andra kammaren stannat för en koncessionstid av högst 30 år, framförde utskottet ett sammanjämningsförslag, enligt vilket bestämmelsen kom att begränsas till högst 40 år.

Vad därefter angår 3 § 1902 års lag skall enligt första stycket *koncessionsansökning* vara »åtföljd av fullständig beskrivning över det tillämnade företaget med kostnadsförslag, avfattning på karta av föreslagen lednings sträckning och av den jord, som för anläggningen erfordras, bestyrkta förteckningar på dels ägare och innehavare av de fastigheter, över vilka ledningen skall framdragas eller i vilkas mark den skall nedläggas eller som eljest äro för anläggningen behövlige, dels ock, såvitt ledningen skall framgå ovan jordytan, ägare och innehavare av de fastigheter, som, utan att ledningen skall över dem framdragas, äro belägna på mindre avstånd än 20 meter från densamma, uppgift på de överenskommelser, som blivit träffade, eller de hinder, vilka däremot mött, med flera handlingar, som sökanden vill åberopa». Vissa undantag gälla dock i fråga om ledning inom område för vilket finnes stadsplan eller byggnadsplan. Vidare föreskrives i 3 § andra stycket att, därest ansökan finnes ej genast böra avslås, tillfälle att inkomma med yttrande över ansökningen skall lämnas åt de kommuner eller municipalsamhällen, inom vilkas område ledning skall framdragas, så ock åt de ägare och innehavare av fastigheter, som, enligt vad förut nämnts, skola uppgivas. I övrigt förklaras de ytterligare upplysningar skola infordras, som för ärendets bedömande må erfordras. Paragrafen innehåller slutligen vissa undantagsbestämmelser beträffande anläggning inom inhägnat järnvägsområde. — Tilläggas må, att i 1 § 1902 års stadga lämnas föreskrift om vissa ytterligare bilagor till koncessionsansökningar, vilka bestämmelser emellertid aldrig kommit att tillämpas.

I anslutning till nu lämnade redogörelse för gällande koncessionsbestämmelser torde förhållandet mellan 2 § 1902 års lag och 2 § 1902 års stadga böra något närmare beröras. Därvid må understrykas, att koncession enligt nämnda lag innebär tillstånd att utföra en eller flera starkströmsledningar med högre spänning, varvid tillståndet omfattar ledningarna i hela deras sträckning samt är begränsat till viss tid. Tillstånd enligt stadgan avser däremot endast de delar av starkströmsledningar med högre eller lägre spänning, vilka komma i beröring med trafikled av i stadgeparagrafen angivet slag, och tillståndet begränsas icke till viss tid. Tillämpningen av sistberörda

paragraf har emellertid i betydlig mån inskränkts därigenom att en koncession enligt lagen å viss till sträckningen bestämd ledning enligt praxis anses innefatta tillstånd att framdraga ledningen även i de delar, där den eventuellt berör trafikled. Därtill kommer, att bestämmelserna om koncessionsskyldighet, vilka ursprungligen ej togo särskild hänsyn till frågan huruvida trafikled berördes av anläggningen eller icke, därutinnan år 1907 erhållit den lydelse som framgår av de i det föregående under 3) och 4) angivna undantagen. Med anledning av nämnda förhållanden meddelas numera tillstånd enligt 2 § stadgan, förutom beträffande lågspänningsledningar, endast beträffande icke koncessionspliktiga ledningar med högre spänning. Bestämmelserna om vilka handlingar, som skola bifogas ansökning om tillstånd enligt stadgan äro formellt desamma som beträffande koncessionsärenden men tillämpas i praktiken endast i begränsad omfattning, när fråga är om en fristående sådan ansökning. Slutligen må nämnas, att Kungl. Maj:t i ingressen till kungörelsen den 26 juni 1903 (nr 63) angående förändrad lydelse av vissa bestämmelser i stadgan meddelat en förklaring av innehåll att med allmän väg i 2 § stadgan icke avses gata i stad.

Behandlingen av ansökningar om tillstånd att framdraga elektriska starkströmsledningar.

Vad angår den närmare behandlingen av inkomna ansökningar må till en början framhållas, att dessa i regel avse tillstånd såväl att utföra en eller flera koncessionspliktiga ledningar som att hava till anläggningen hörande lågspänningsledningar framdragna inom område för allmän väg m. m., således både koncession enligt 2 § lagen och tillstånd enligt 2 § stadgan. Samtidigt begäres ofta tillstånd i ytterligare ett eller flera avseenden, såsom att hava ledningen framdragen över kronojord, att få exproprieras mark för anläggningen samt att få anläggningen fridlyst. Ansökningarna i sist angivna delar bruka behandlas i samband med koncessioneringen; härifrån bortses emellertid i det följande.

Ansökning om *koncession* remitteras först till vederbörande länsstyrelse, som därvid jämlikt föreskrift i 3 § andra stycket 1902 års lag anbefalles lämna av ansökningen berörda kommuner eller municipalsamhällen samt ägare och innehavare av fastigheter tillfälle att inkomma med yttranden över densamma. Med anledning härav utfärdar länsstyrelsen kungörelse med uppgift om inom vilken tid yttranden må avgivas samt varest handlingarna finnas tillgängliga för granskning. Kungörelsen införes i länskungörelserna (ibland även i ortstidning) och uppläses i respektive kyrkor. Sedan länsstyrelsen, under överlämnande av eventuellt inkomna yttranden ävensom i övrigt införskaffad utredning, avgivit utlåtande över ansökningen, remitteras denna till telegrafstyrelsen. Dessutom förekomma vid behov remisser till järnvägsstyrelsen, lotsstyrelsen m. fl. myndigheter. Sist remitteras ansökningen till kommerskollegium, som efter samråd med statens elektriska inspektion avgiver utlåtande i ärendet.

Vid beviljande av koncession har föreskriften om viss koncessionstid tillämpats på så sätt, att koncession å självständig anläggning utom i ett eller annat specialfall alltid meddelas på 40 år från beslutets dag, under det att koncession å ledning, som direkt eller indirekt är anknuten till tidigare koncessionerad ledning beviljas för återstoden av koncessionstiden för huvudledningen. I fråga om staten tillhörig ledning brukar koncessionstiden alltid fastställas till 40 år. I den resolution, varigenom koncession beviljas, föreskrives vidare, att den ifrågavarande anläggningen, för vars utförande i ärendet ingiven och fastställd karta jämte eventuellt en eller flera ritningar skall ligga till grund, i övrigt skall utföras och nyttjas med iakttagande av föreskrifterna i 1902 års stadga samt inledningsvis omförmälda kungörelse den 19 maj 1916. Före tillkomsten av sistnämnda författning intogos i själva resolutionen närmare villkor, när den nya anläggningen korsade befintliga svagströmsledningarna eller trafikleder m. m. Dessa jämte vissa ytterligare villkor äro sammanförda i 1916 års kungörelse. Bland bestämmelserna i denna må här framhållas ett villkor, som sedan slutet av år 1907 hade intagits i flertalet koncessioner, nämligen att innehavare av koncessionerad starkströmsanläggning är skyldig iakttaga de allmänna bestämmelser i fråga om leverans av elektrisk kraft från sådan anläggning, vilka framdeles kunna bli i laga ordning fastställda. Vid sidan av den allmänna hänvisningen till nämnda båda författningar intagas ibland i resolutionerna av omständigheterna påkallade särskilda koncessionsvillkor.

Av sakkunniga för elektriska kontrollväsendet föreslagna ändringar i koncessionslagstiftningen.

I fråga om koncessionsväsendet beröras i sakkunnigutredningen till en början de båda omständigheter, som närmast föranlett utredningsuppdraget i denna del. Å ena sidan framhålles, att den alltmera ökade konkurrensen mellan olika distributionsföretag ansetts påkalla ett definitivare ståndpunkttagande till frågan om och i vad mån behovsprövning bör komma till användning vid koncessionsbehandlingen. Å andra sidan erinras om att de redan meddelade koncessionerna på grund av koncessionstidens begränsning till högst 40 år successivt upphöra att gälla efter utgången av år 1942, varför koncessionsinnehavare måste anses hava berättigade anspråk på att i tid kunna få ansökning om förlängning av koncession prövad.

Efter att helt allmänt hava förordat, att staten även i fortsättningen behåller det reglerande inflytande över kraftförsörjningen, som koncessions tvånget innebär, understryka sakkunniga, att koncessionsväsendet länge fungerat i stort sett tillfredsställande, ehuru bestämmelserna alltjämt i första hand äro ett uttryck för de synpunkter, som anlades på koncessionsproblemet vid 1902 års lags tillkomst, då av naturliga skäl icke kunde överblickas, vilka former kraftdistributionen skulle komma att taga.

Vad särskilt angår frågan om behovsprövning yttra de sakkunniga bl. a. följande.

Hittills har behovsprövningen tillkommit i form av praxis vid avgörande av ett antal individuella fall. Några erinringar däremot från riksdagens sida hava icke framkommit. Sakkunniga hava därför utgått från att denna väg fortfarande står öppen för Kungl. Maj:t utan direkt bemyndigande i 1902 års lag.

Den behovsprövning, som sålunda i vissa fall har tillämpats, har gällt framför allt ledningar avsedda för lokal distribution och har haft till uppgift att förhindra uppkomsten av dubbla ledningsnät. Dylika dubbla ledningsnät äro ur flera synpunkter mindre önskvärda. Elektriska starkströmsledningar, även sådana för lågspänning, innebära alltid ett visst färemoment, som ökas ju flera ledningarna äro och ju mer ledningar hörande till olika anläggningar korsa eller i övrigt komma i omedelbar närhet av varandra. Särskilt för telegrafverkets vidkommande är denna synpunkt av vital betydelse. Det kan ofta vara svårt att på en ort få nödigt utrymme för såväl starkströms- som telefonledningar, och svårigheterna ökas givetvis om man på platsen icke har ett utan två starkströmsnät. Kostnaderna för skyddsanordningar kunna väsentligt ökas. Fall finnas, då telegrafverket tvingats till dyrbara kabelanläggningar på grund av att utrymmet belagts av starkströmsledningar. Erfarenheten visar därjämte, att, där dubbla ledningsnät förekomma, den hårda konkurrensen försvagar de bägge företagens ekonomi. Detta i sin tur medför att underhållet av ledningsnäten försummas, varigenom givetvis säkerheten minskas. Även vägintresset har olägenhet och kostnader, då vägar och kraftledningar korsa eller komma i närhet av varandra. Ur nationalekonomisk synpunkt innebära de dubbla ledningsnäten ett slöseri, dels genom större kapitalinvestering, dels genom ökat markintrång. Med hänsyn till säkerhet, ekonomi, allmän trevnad och ordning måste förekomsten av dubbla distributionsnät anses vara en mindre tillfredsställande företeelse och de sakkunniga finna därför, att de åtgärder, som av statsmyndigheterna på senare tider vidtagits i koncessionsväg för att förhindra dubbeldistribution, varit av omständigheterna starkt påkallade och att för framtiden denna praxis bör fortsättas. De sakkunniga vilja emellertid framhålla, att den nuvarande koncessionslagstiftningen har vissa luckor, som medföra, att en önskvärd reglering icke alltid kan i koncessionsväg genomföras. Sakkunniga skola i sin framställning återkomma härtill.

Om de sakkunniga sålunda anse, att ingripande i koncessionsväg bör äga rum beträffande de lokala distributionsnäten i huvudsakligt syfte att förebygga uppkomsten av dubbla dylika ledningsnät, ställa de sig däremot mera tveksamma beträffande lämpligheten och möjligheten att medelst koncessionsförfarande reglera tillkomsten av sådana ledningar, vilka ha till huvudsaklig uppgift att överföra kraft från en kraftkälla till en viss punkt, t. ex. ett industriföretag eller ett distributionscentrum. En realprövning beträffande dylika linjer, vilka ofta i form av stamlinjer eller bygdelinjer ingå såsom viktiga led i landets elektrifieringssystem, torde i de flesta fall vara förenad med utomordentliga svårigheter, under det att en sådan prövning beträffande de lokala ledningsnäten är en mera enkel uppgift, som utan större svårigheter bör kunna handhavas av de myndigheter, på vilka tillämpningen av koncessionsförfarandet vilar och vilka äro väl förtrogna med de lokala förhållandena. Såsom förut har framhållits, kan hänsyn till statens egna intressen ävensom hänsyn till säkerhet, ordning och trevnad anföras såsom skäl för att staten håller en reglerande hand över de lokala distributionsnäten, under det att dylika skäl knappast kunna göras gällande beträffande

de egentliga överföringslinjerna, för vilka huvudsakligen ekonomiska och näringspolitiska synpunkter bliva avgörande. Erfarenheten ger dessutom vid handen, att missförhållanden huvudsakligen kunna anses föreligga beträffande den lokala distributionen, varest på åtskilliga orter dubbeldistribution kommit till stånd, under det att elektrifieringen i övrigt kan anses hava utvecklats efter i stort sett sunda och rationella linjer. Denna uppfattning torde vara allmän inom sakkunniga kretsar.

De sakkunniga önska emellertid understryka, att en bestämd rågång mellan de olika slagen av anläggningar — lokala distributionsnät å ena sidan, överföringslinjer å andra sidan — icke alltid kan dragas. Det torde därför varken vara lämpligt eller möjligt att i författningsbestämmelserna angiva, när en realprövning bör ifrågakomma. Detta torde böra ankomma på de prövande myndigheterna att bedöma, och en av förhållandena och utvecklingen betingad praxis torde så småningom komma att växa fram. — —

Beträffande koncessionsskyldighetens omfattning hava de sakkunniga vid ståndpunktstagandet till behovsprövningen antytt om förefintligheten av vissa luckor i koncessionslagstiftningen. De sakkunniga beröra närmare i vilka avseenden koncessionsskyldigheten skulle behöva skärpas, för att den i utredningen förordade kontrollen över den lokala distributionen må kunna genomföras. Sakkunniga förklara sig därvid åsyfta dels från koncessionerade huvudledningar utgående grenledningar för hög- eller medelspänning dels ock för allmän distribution avsedda lågspänningsledningar. Beträffande båda nämnda grupper av ledningar hava enligt sakkunnigas förmenande gällande bestämmelser om skyldighet för vederbörande att söka tillstånd, i den mån ledningarna beröra allmän trafikled, visat sig icke utgöra tillräckligt hinder för framdragande av ur rationell elektrifieringssynpunkt mindre önskvärda ledningar. Sakkunniga understryka, att behov av en statlig reglering föreligger särskilt i gränsområdena mellan olika distributionsföretag.

Angående införandet av koncessionsskyldighet för *lågspänningsledningar, avsedda för allmän distribution*, anföra de sakkunniga bl. a. att koncessionsskyldigheten borde kunna uttryckas så, att den skulle gälla lågspänningsledningar för distribution av ström till fastigheter med olika ägare. Därigenom skulle från koncessionsskyldighet undantagas framdragande av lågspänningsledningar till viss eller vissa fastigheter med en och samma ägare. Däremot skulle i den mån sådana ledningar korsade allmän trafikled fortfarande särskilt tillstånd erfordras, varjämte framdragande av ledningarna över annans mark alltjämt vore beroende av om medgivande av ägaren eller expropriationsrätt erhöles.

I fråga om *avgreningsledningar för hög- eller medelspänning* erinra sakkunniga om att gällande begränsning i koncessionsskyldigheten för dessa genomfördes år 1907 just för att underlätta framdragandet av distributionsledningar. Sakkunniga finna emellertid olämpligt, att denna undantagsbestämmelse bibehålles, om viss koncessionsskyldighet införes beträffande lågspänningsledningar från avgreningsledningar, samt förorda därför, att bestämmelsen helt utgår ur 2 § 1902 års lag. Retroaktiv verkan av en sådan ändring i

lagen ifrågasättes icke. Sakkunniga tillägga, att de haft under övervägande, huruvida konsekvensen fordrade, att även i jorden förlagda ledningar för högre spänning gjordes koncessionspliktiga, men ansett en dylik skärpning av gällande bestämmelser böra kunna undvikas.

I sakkunnigutredningen behandlas vidare frågorna om koncessionstidens längd samt om förfarandet vid förlängning av koncession.

Därvid erinras först om att riksdagen på grund av ovisshet om den framtida utvecklingen av kraftdistributionen funnit föreskrift om viss begränsad koncessionstid erforderlig för tillgodoseende av det allmännas intresse.

Sakkunniga framhålla, att erfarenheten under det trettiootal år, som förflutit, sedan koncessioner å elektriska starkströmsanläggningar började meddelas, icke visat, att staten vore i behov av att tvångsvis kunna inlösa i enskild ägo befintliga kraftföretag. En komplettering av koncessionsväsendet med i lag reglerad rätt och under vissa förutsättningar även skyldighet för staten att inlösa enskilda anläggningar, på sätt av reservanter inom kraftkommittén föreslagits, synes därför sakkunniga icke vara av förhållandena påkallad.

Däremot understryka sakkunniga betydelsen av det tidigare omnämnda koncessionsvillkoret, att innehavare av elektrisk anläggning skall vara skyldig iakttaga de allmänna bestämmelser i fråga om leverans av elektrisk kraft från sådan anläggning, vilka framdeles kunna bli i laga ordning fastställda.

Sakkunniga fortsätta därefter:

Föreskrift om särskild koncessionstid synes under sådana omständigheter egentligen opåkallad. Till stöd för borttagande av bestämmelsen därom kan bland annat anföras följande. Tidsbegränsningen medför ett osäkerhetsmoment, som verkar besvärande för både distributörer och abonnenter. Detta gör sig särskilt gällande, när koncessionstiden börjar lida mot sitt slut. Kraftdistributörer hava då svårt att avsluta ett leveransavtal för längre tid med en abonnent, enär han icke vet, huruvida han kan fullfölja avtalet efter koncessionstidens slut. Han kan vidare finna sig nödsakad att tillsvidare undanskjuta vidtagandet av erforderlig utbyggnad eller förstärkning av anläggningen på grund av att kostnaderna därför med normala kraftpriser icke hinna avskrivas under den återstående koncessionstiden. En tidpunkt av 40 år torde visserligen i och för sig vara tillräcklig för amortering av de ursprungliga anläggningskostnaderna. Men dessa åtföljas senare successivt av mer eller mindre dyrbara kompletteringar. Härtill kommer vidare den omständigheten, att koncession å ledningar, anslutna till tidigare koncessionerad ledning, enligt praxis endast beviljas för den tidsperiod, som då återstår av den 40-åriga koncessionstiden för huvudledningen. Sådana koncessioner kunna därför ibland komma att gälla endast ett fåtal år. Sammanlagt finnas sålunda starka skäl av ekonomisk natur, som direkt tala emot att begränsa koncessionernas giltighet i tiden.

Å andra sidan kan naturligtvis med hänsyn till den rastlösa utveckling, som äger rum på det tekniska området, ej heller nu med bestämdhet överblickas, huru kraftförsörjningsproblemet kommer att te sig i en mera av-

lägsen framtid. Det kan endast konstateras, att elektrifieringen hittills genomförts på ett i stort sett tillfredsställande sätt samt att, såvitt för närvarande kan bedömas, en fortsatt gynnsam utveckling på ifrågavarande område är att förvänta.

Om emellertid försiktigheten anses bjuda, att staten även i fortsättningen genom en begränsning av koncessionstiden förbehåller sig rätten att ånyo taga koncessionerna under omprövning, är i varje fall nödvändigt, att tiden tillmätas rikligare än förra gången. Sakkunniga hava härutinnan kommit till den uppfattningen, att koncessionstiden icke bör understiga 55 år, motsvarande den tid för vilken enligt gällande bestämmelser utarrendering av kronan tillhörigt, icke bebyggt vattenfall brukar äga rum. För att underlätta erforderliga amorteringar vilja sakkunniga förorda, att maximitiden ytterligare något utökas, och föreslå därför, att koncessionstiden för framtiden skall avse viss tid, icke överstigande 60 år. I detta hänseende intaga sakkunniga sålunda samma ståndpunkt som reservanterna inom kraftkommittén. Tilläggas må, att sakkunniga även haft under övervägande, huruvida icke koncessionerna för framtiden borde fastställas att gälla tillsvidare. Detta skulle medföra den fördelen, att en förnyad omprövning icke bleve oundgängligen nödvändig. Sakkunniga hava emellertid funnit, att en på så sätt obestämd koncessionstid skulle innebära ett alltför stort osäkerhetsmoment för koncessionshavaren, även om denne utginge från att beviljade koncessioner icke komme att av Kungl. Maj:t återkallas utan verkligt trängande skäl.

Den koncessionstid av högst 60 år, för vilken sakkunniga sålunda stannat, därest en begränsning för framtiden överhuvud taget anses erforderlig, bör komma till användning beträffande samtliga slag av tillstånd, som inrymmas i förslaget. Någon anledning att låta vissa tillstånd gälla bestämd tid andra åter tillsvidare synes icke föreligga, särskilt som tillstånden i stort sett avse att komplettera varandra. — — —

Några olika synpunkter beträffande koncessionstiden, beroende på om en helt ny koncession begäres eller ansökningen avser förlängning av tidigare beviljad koncession, böra enligt sakkunnigas förmenande ej ifrågakomma.

Detta hindrar emellertid icke, att själva frågan om beviljande av koncession kan ställa sig olika i de båda fallen. Beträffande en ny koncessionsansökning måste Kungl. Maj:t otvivelaktigt anses hava en mycket friare prövningsrätt än när fråga är om förlängning av en äldre koncession. Det torde nämligen ligga i sakens natur, att behovssynpunkter endast i starkt begränsad omfattning kunna göras gällande vid behandlingen av ansökningar om förlängd koncession. Även om man sålunda bör kunna utgå från att dylik förnyelse knappast kommer att vägras, torde detta emellertid icke utesluta, att i samband med förnyelsen en lämpligare reglering av bestående förhållanden kan komma att äga rum, därest detta anses vara av behovet påkallat.

Departementschefens yttrande m. m.

I fråga om koncessionsväsendet anför *föredragande departementschefen* bl. a. följande:

»Det förslag sakkunniga för elektriska kontrollväsendet framlagt i fråga om koncessionsväsendet är avsett att utgöra ett grundläggande led i en genomgripande modernisering av gällande bestämmelser angående elektriska starkströmsledning. Att de i administrativ väg utfärdade säkerhetsföreskrifterna

beträffande starkströmsanläggningar äro i hög grad föråldrade, framför allt i vad de reglera förhållanden av teknisk natur, och snarast möjligt måste utbytas mot i stort sett nya, tidsenliga föreskrifter, torde vara otvivelaktigt. Men även i 1902 års lags koncessionsbestämmelser synas ändringar vara av behovet påkallade. Det bör visserligen erkännas, att den omfattande elektrifiering av vårt land, som hittills genomförts, i allmänhet skett på ett efter omständigheterna tillfredsställande sätt. Men på samma gång måste konstateras, att förhållandena på ifrågavarande område såsom en naturlig följd av den oavbrutet ökade användningen av elektrisk kraft alltmer komplicerats. Det måste därför anses väl motiverat, att de i lagen intagna grunderna för koncessionsväsendet, vid vilkas utformande den snabba utvecklingen icke kunde förutses, på lämpligt sätt anpassas efter vunna erfarenheter. Såsom en särskild anledning till ett förnyat ståndpunkttagande från statsmakternas sida kan åberopas den omständigheten, att till följd av koncessionstidens begränsning de efter lagens ikraftträdande först meddelade koncessionerna upphöra att gälla inom en nära framtid.

Beträffande riktlinjerna för ett fortsatt koncessionssystem må till en början framhållas, att en realprövning av ansökningar om tillstånd att utföra starkströmsledning, vilken redan nu i viss omfattning äger rum, synes mig nödvändig såväl ur allmän elektrifieringssynpunkt som med hänsyn till de starka intressemötsättningar, som ofta förekomma, när olika ledningsnät framdragas i närheten av varandra. Jag delar även den i de verkställda utredningarna framförda uppfattningen, att behovsprövning av ansökningarna kan väntas för framtiden bliva erforderlig i betydligt större utsträckning än hittills. Ehu-ru en dylik prövning måste anses tillkomma Kungl. Maj:t utan särskilt stadgande, finner jag önskvärt att ifrågavarande princip, som, även om den tillämpas med försiktighet, kan bliva av genomgripande betydelse för koncessionsväsendet, kommer till direkt uttryck i lagen. Denna bör jämväl upptaga det villkoret för bifall till koncessionsansökan att anläggningen bör vara förenlig med en planmässig elektrifiering. Det är emellertid av vikt, att bestämmelsen i fråga erhåller en så allmän avfattning, att den icke utgör hinder för Kungl. Maj:t att vid ärendenas avgörande taga hänsyn även till övriga omständigheter i de särskilda fallen.

Såsom en följd av behovsprincipen hava sakkunniga föreslagit dels utvidgning av gällande koncessionsskyldighet beträffande starkströmsledningar med högre spänning till att omfatta även nya avgreningsledningar från koncessionerade huvudledningar dels införande av en områdeskoncessionering beträffande lågspänningsledningar för allmän distribution. Jag kan helt instämma i vad sakkunniga anfört till stöd för ändring av lagen i nämnda hänseenden. I detta sammanhang må understrykas, att behovsprövning särskilt kan behöva ifrågakomma beträffande lågspänningsnäten. Även vad angår förslaget om överflyttande till 1902 års lag av den för närvarande i 1902 års stadga införda bestämmelsen om skyldighet att söka tillstånd till framdragande av icke koncessionspliktig ledning inom område för vissa trafikleder är jag ense med de sakkunniga. — — —

I fråga om koncessionstiden hava mycket delade meningar uttalats i de avgivna yttrandena. Att denna även i fortsättningen bör vara i lag begränsad, anser jag ur det allmännas synpunkt ofrånkomligt. Det synes mig ej heller tillfredsställande att, såsom för närvarande sker beträffande tillstånd enligt 2 § 1902 års stadga, meddela tillstånden »tillsvidare». Jag bortser därvid naturligtvis från de provisoriska drifttillstånden. I likhet med sakkunniga för elektriska kontrollväsendet vill jag förorda en gemensam tidsbestämmelse för de olika slag av tillstånd till utförande av starkströmsledningar, som lagförslaget inrymmer. Häri varken behöver eller bör emellertid ligga, att samtliga tillstånd skola meddelas för enahanda tid, utan torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att inom i lagen angiven ram anpassa koncessionstiden efter omständigheterna. Beträffande maximitiden är jag med hänsyn till att den fortsatta utvecklingen på elektrifieringsområdet åtminstone på längre sikt icke kan förutses, särskilt med tanke på teknikens ofantliga utvecklingsmöjligheter, närmast böjd för att förorda ett bibehållande av den nuvarande tiden eller fyrtio år. Då emellertid vägande motiv anförts även för en utökning av tiden i vissa fall, har jag funnit mig böra föreslå, att tiden för tillstånden bestämmas till högst fyrtio eller, om särskilda skäl därtill föranleda, högst sextio år.

Att i lagen införa särskilda bestämmelser angående förlängning av koncession vare sig under pågående koncessionstid eller vid slutet av densamma synes icke påkallat. Ehuru en realprövning av naturliga skäl är betydligt svårare att genomföra beträffande redan koncessionerade ledningar än när fråga är om nya ledningar, anser jag mig i anslutning till vad generaldirektören Granholm anfört böra understryka vikten av att vid meddelande av ny koncession å befintliga ledningar eventuellt förefintliga missförhållanden ur allmän elektrifieringssynpunkt, såvitt möjligt, undanröjas.

Några särskilda bestämmelser om rätt respektive skyldighet för staten att inlösa elektrisk anläggning finner jag i likhet med sakkunniga för elektriska kontrollväsendet icke erforderliga.»

Under hänsynstagande till, bland annat, av departementschefen i det föregående framförda synpunkter har de sakkunnigas förslag till ändrad lydelse av 2 och 3 §§ 1902 års lag inom handelsdepartementet underkastats viss överarbetning.

Beträffande det reviderade förslaget framhåller *departementschefen* följande.

»För att kunna bibehålla paragrafindelningen i lagen men samtidigt åstadkomma erforderlig överskådlighet av de ganska utförliga bestämmelserna hava båda ifrågavarande paragrafer liksom i sakkunnigas förslag uppdelats i olika moment. Enligt departementsförslaget innehåller 2 § sju och 3 § tre moment.

I 2 § behandlas i 1 *mom.* koncessionsskyldigheten i fråga om ledningar med spänning, överstigande 250 volt, samt i 2 *mom.* den nya formen av koncession i fråga om lågspänningsledningar. Båda dessa moment hava avfat-

tats i enlighet med sakkunnigförslaget. Påpekas må, att till skillnad från i nuvarande 2 § direkt utsagts, att koncessionsskyldigheten avser de särskilda ledningarna och icke jämväl vederbörande kraftstationer. I samband med att sålunda ordet »anläggning» utbyttts mot »starkströmsledning» har ordet »ledning» vid angivande av spänningsgränsen utbyttts mot »ledare». Att, såsom på visst håll förordats, från koncessionsskyldighet enligt 1 mom. undantaga avgreningsledning av viss mindre längd har jag ej ansett mig böra föreslå, enär verkan av en sådan bestämmelse icke torde på förhand kunna beräknas. Däremot bör, på sätt sakkunniga föreslagit, såsom övergångsbestämmelse stadgas, att 2 mom. icke skall äga tillämpning å lågspänningsledningar, som anslutas till en före lagändringarnas ikraftträdande utförd lågspänningsanläggning. En sådan begränsning synes nödvändig, bland annat av det skäl, att eljest koncessionsbehandlingen enligt sistnämnda mom. skulle bli alltför omfattande. — Beträffande 3 mom., som innehåller den från 2 § 1902 års stadga överflyttade bestämmelsen om skyldighet att söka Konungens tillstånd till framdragande av starkströmsledning inom område för trafikled av vissa angivna slag, har sakkunnigförslaget formellt omarbetats, varjämte bestämmelsen i anledning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hemställan gjorts tillämplig även å luftledning på mindre avstånd än 1,000 meter från gränsen av statligt eller kommunalt flygfält, varmed torde förstås såväl flygplats som hjälpländningsfält. Inom själva flygfälten torde ledningar överhuvud taget icke komma till utförande utan vederbörande markägares medgivande, varför flygintressena utan särskild bestämmelse därutinnan torde vara tillgodosedda. Att, såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ifrågasatt, utsträcka bestämmelsens tillämpning till att även avse område utmed trafikled har, icke minst på grund av den obestämda innebörden av ett sådant stadgande, synt mig olämpligt. Ej heller kan jag biträda av styrelsen framfört förslag om att beträffande järnväg, vari torde inbegripas spårväg, undantaga sådan, som icke är upplåten för allmän trafik. — 4 mom. innehåller de grundläggande reglerna för meddelande av tillstånd enligt 1—3 mom., däribland bestämmelserna om realprövning av ansökningarna samt om tillståndens begränsning i tiden. I överensstämmelse med kommerskollegii hemställan har den i 4 mom. införda av sakkunniga föreslagna bestämmelsen om att tillstånd enligt 1 mom. är förfallet, om anläggningen icke inom tre år efter beviljandet tagits i bruk, avfattats så, att Konungen äger meddela dispens i detta avseende. — I 5 mom. hava i anslutning till vad jag tidigare anført upptagits bestämmelser om förhandsprövning av koncessionsansökning. — Bestämmelserna i 6 mom., vilka avse reglering av kraftprisen, äro nya. Jag återkommer till dem i följande avdelning. — I 7 mom. återgives den i sista stycket av nuvarande 2 § intagna straffbestämmelsen. Förutom vissa redaktionella jämkningar har däri ej vidtagits annan ändring än att i enlighet med sakkunnigförslaget penningböterna utbyttts mot dagsböter.

I 3 § har, liksom enligt sakkunnigförslaget, 1 mom. erhållit samma avfattning som nuvarande 3 § med endast en smärre av momentindelningen i 2 § föranledd jämkning. Med hänsyn till att nämnda mom. även gäller expro-

priationsansökningar, vilka helt lämnats utanför den lagrevision, varom nu är fråga, har jag, i likhet med sakkunniga, icke ansett tillräckliga skäl föreligga att i vissa ifrågasatta avseenden ändra eller komplettera nuvarande bestämmelser. — 2 mom., som innehåller föreskrifter om erforderliga bilagor till ansökningar om tillstånd enligt 2 och 3 mom. i 2 §, är nytt och överensstämmer med sakkunnigförslaget, dock att några smärre av kommerskollegium förordade ändringar vidtagits. Att införa särskilda föreskrifter för det fall, att ledning skall framdragas på mindre avstånd än 1,000 meter från statligt eller kommunalt flygfält, har icke ansetts erforderligt. Vad telegrafstyrelsen framhållit angående önskvärdheten av att erhålla kännedom om högspänningsjordkablers sträckning i terräng synes mig icke kunna föranleda lagbestämmelse, enär det tillstånd, som enligt lagförslaget erfordras för en sådan ledning, endast avser eventuella beröringspunkter med trafikled. — Slutligen har i 3 mom. upptagits vissa allmänna bestämmelser angående handlingar, som skola bifogas ansökning om förhandsprövning enligt 5 m. m. i 2 §. Mera detaljerade fordringar i sistnämnda avseende torde sedermera under hand kunna utformas genom praxis.»

Lagrådet har ansett, att det i 1 mom. under b) upptagna undantaget, enligt vilket, på sätt nu gäller, koncession ej skulle vara erforderlig för högspänningsledning som till hela sin sträckning förläggas under jordytan, bör utgå. Såsom skäl därför har lagrådet anfört, att en behovsprövning torde vara lika påkallad i fråga om en på nämnda sätt utförd anläggning som beträffande de starkströmsledningar, vilka äro beroende av koncession.

Departementschefen har emellertid, huvudsakligen på grund av praktiska synpunkter, icke kunnat förorda denna ändring, därvid departementschefen tillagt, att en sådan skärpning av koncessionsplikten i varje fall utan olägenhet kunde tillsvidare anstå.

Motionerna innehålla i förevarande hänseende följande yrkanden.

I motionerna I: 264 och II: 390, vilka äro likalydande, hemställles, att riksdagen, med förklaring att propositionen icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, måtte besluta:

att koncessionstiden enligt 2 § 4 mom. måtte, på sätt 1933 års sakkunniga föreslagit, utsträckas till att i regeln avse 60 år, samt

att hinder icke skall möta för koncessionshavare å redan bestående ledning att efter ansökan högst 20 år före koncessionens utgång, om särskilda skäl därtill äro, erhålla ny koncession å ledningen för tid och på villkor i övrigt, som om fråga vore om koncession å helt ny ledning.

I motionen II: 382 hemställles, att riksdagen måtte besluta den förändring i propositionen, att generell koncession må kunna meddelas för visst område icke endast för lågspänningsledningar utan även för ledningar med högre spänning än 250 volt, samt om detta icke kan bifallas, att i 2 § 1 mom. i berörda proposition efter punkterna a., b. och c. införas en punkt av följande lydelse:

d) om ledningen utföres på frivilligt upplåten mark och utgör en avgrening från förut koncessionerad ledning och är avsedd för direkt kraftuttagning.

2. Reglering av kraftprisen.

Såsom redan i inledningen framhållits anhöll 1907 års riksdag i skrifvelse, nr 62, om utredning, på vilket sätt betryggande garantier för kontraktsenligt åtnjutande av elektrisk energi kunde genom lagstiftning eller eljest beredas avnämare av sådan energi. I den redogörelse för bland annat förhållandena på ifrågavarande område i vissa främmande länder, som lämnades i riksdagsskrivelsen, berördes frågan om fastställande av priser på elektrisk kraft. I motioner vid 1909 och 1910 års riksdagar förordades framställning till Kungl. Maj:t om särskilda utredningar i sistnämnda avseende; motionerna föranledde dock ej någon åtgärd från riksdagens sida.

När *kraftkommittén* år 1911 tillsattes, fick denna, såsom tidigare omnämnts, bland annat i uppdrag att utreda frågan om prisreglering av elektrisk kraft. I kommitténs år 1914 avgivna betänkande behandlades ingående olika slags ingripanden av ekonomisk natur å kraftdistributionen. Såsom resultat av utredningen i denna del framhöll majoriteten inom kommittén sammanfattningsvis följande:

Varken i dittills vunnen erfarenhet eller med hänsyn till den sannolika utvecklingen hade kommittén funnit vägande skäl tala för vidtagande av åtgärder i syfte att genom lag- eller koncessionsbestämmelser åstadkomma ett ingripande i eller kontroll av de elektriska kraftdistributionsföretagens ekonomiska förhållanden. Ett sådant ingripande skulle tvärtom vara till skada såsom försvårande den allmännyttiga rörelse, som låge i utbyggandet av landets vattenfall och fördelandet av energin. I ämnet föreslagna åtgärder skulle utan att göra någon nytta åsamka såväl statsverket som producenter och konsumenter av elektrisk kraft dryga kostnader, vartill komme, att ett ingripande av ifrågavarande art från huvudmassan av dem, till vilkas förmån det skulle ske, icke åstundats utan tvärtom i för industrikretsar representativa yttranden bestämt avböjts. Kommittén hade därför funnit sig icke hava anledning framlägga förslag till några bestämmelser i förevarande avseenden.

Reservanter inom kraftkommittén ansågo däremot behov av statlig prisreglering föreligga, dock huvudsakligen endast vid kraftförsäljning till mindre förbrukare å landsbygden.

Sakkunniga för elektriska kontrollväsendet anförde — efter att hava erinrat om tidigare uttalanden i prisregleringsfrågan samt om det förut berörda koncessionsvillkoret att innehavare av elektrisk anläggning skulle vara skyldig att iakttaga de allmänna bestämmelser i fråga om leverans av elektrisk kraft, vilka framdeles kunde bliva i laga ordning fastställda — bl. a. följande.

Sakkunniga vilja understryka, att ifrågavarande bestämmelse torde utgöra ett så viktigt komplement till koncessioneringen att densamma för framtiden

bör gälla samtliga slag av ledningar, för vilka Kungl. Maj:ts tillstånd erfordras. Dessutom må framhållas, att bestämmelsen alltså bör bibehålla en så allmän avfattning, att därav tydligt framgår, att de tillstånd till utförande av ledningar, som av Kungl. Maj:t meddelas, icke utgöra hinder för staten att överhuvudtaget utfärda sådana bestämmelser angående kraftleverans, vilka av omständigheterna må påkallas för befrämjande av en sund kraftförsörjning. En statlig reglering av strömprisen är *en* form därav men icke den enda.

Vad därefter särskilt angår frågan om taxereglering kunna emellertid enligt sakkunnigas förmenande förhållandena ej heller för närvarande sägas vara sådana, att de motivera ett direkt ingripande från statens sida. De synpunkter, åt vilka chefen för justitiedepartementet vid anmälan år 1920 av kraftkommitténs betänkande gav uttryck, måste ses mot bakgrunden av erfarenheterna i anledning av världskriget. Att de av departementschefen angivna riktlinjerna för en fortsatt utredning av frågan icke fullföljdes, torde tyda på att vid närmare övervägande åtgärder i ämnet icke ansågos erforderliga. För sin del vilja sakkunniga understryka, att vad departementschefen framhöll om den ökade möjlighet staten erhållit att genom egen försäljning av kraft reglera priset därå visat sig vara en faktor av synnerligen stor betydelse. Den omfattning statens kraftverksrörelse numera fått, uppgående till ungefär en tredjedel av landets hela kraftförsörjning, har otvivelaktigt lett till att de av vattenfallsverket eller de till detta anslutna kooperativa distributionsföretagen tillämpade priserna kommit att bli i hög grad normerande för prisnivån vid de enskilda företagens kraftleveranser. Vattenfallsverkets taxor äro ju underkastade den allmänna kontroll, som sammanhänger med dess egenskap av statligt verk, och hava i övrigt undan för undan undergått sänkningar. De önskemål i fråga om taxesättningen, som man med en statlig reglering skulle åsyfta, hava sålunda vunnits på indirekt väg utan särskilda statliga åtgärder.

Härmed vilja sakkunniga ingalunda bestrida, att även under senare tid på sina håll anledningar till berättigat missnöje med gällande strömtaxor kunna förefinnas. Tillräckliga skäl för ett statligt ingripande torde likväl i varje fall ännu saknas. Tillämpning av behovsprövning synes ej heller i och för sig behöva förutsätta tillgripandet av en statlig reglering av så ömtålig och svårhanterlig natur som den, varom här är fråga. Sakkunniga hava därför funnit omständigheterna tala för att staten fortfarande ställer sig avvaktande.

Skulle verkligt missbruk beträffande priserna konstateras, torde rättelse i många fall kunna vinnas genom ett upphävande av det befintliga distributionsföretagets monopolställning, i vad denna är betingad av koncessionsinnehavet. Detta kan ske genom att meddela koncession även åt ett konkurrerande företag, exempelvis åt lokal värmekraftproducent. Givetvis bör meddelande av ny koncession inom redan elektrifierat område ej ske utan tvingande skäl och sakkunniga hålla före, att redan möjligheten av en dylik åtgärd i de flesta fall torde medföra önskvärd korrigerig av strömpriserna.

I den av generaldirektören Granholm överlämnade *utredningen angående frågan om rationellt utformande av rikets elektriska stamlinjenät* framhålls, att ett rationellt system för kraftförsörjningen kunde medföra, att landet uppdelades i flera kraftdistrikt med en enda eller ett fåtal kraftleverantörer för varje område. Den sakkunnige anser, att under sådana förhållanden behov kunde komma att uppstå av statlig reglering av kraftprisen, då icke längre någon på prissättningen inverkan konkurrens föreläge mellan kraftleveran-

törerna. Den sakkunnige framhåller, att denna fråga krävde beaktande vid en omarbetning av koncessionslagstiftningen.

Såsom förut nämnts inkom *kommerskollegium* därefter enligt uppdrag med förslag till bestämmelser rörande statlig reglering av kraftprisen.

Innehållet av kommerskollegiets förslag och det genom propositionen framlagda förslaget, vilket innehålles i ett nytt mom., 6 mom., i 2 § av 1902 års lag, framgår av departementschefens nedan intagna yttrande vid lagförslagets remittering till lagrådet. *Departementschefen* anförde därvid bl. a. följande.

»Utbyggandet av ledningsnäten inom landets särskilda delar torde hava skett på sådant sätt, att distributionen, om man bortser från gränsområden mellan olika distrikt, väsentligen blivit av mer eller mindre monopolartad natur. Med den behovsprövning av koncessionsansökningar, som, vid bifall till vad jag föreslagit i det föregående, framdeles kommer att äga rum, bliva distributionsföretagens monopolställning än mer framträdande. Jag vill härvid erinra, att enligt förslaget dylik provning är avsedd att ske beträffande starkströmsledning ej blott för högre utan även för lägre spänning. Om än, på sätt i utlåtanden i ärendet gjorts gällande, vid bestämmande av vederbörande taxor ett obehörigt utnyttjande av situationen hittills icke, åtminstone ej i större omfattning, skulle hava ägt rum — en fråga vartill jag strax återkommer — synes vid nyss angivna förhållanden utfärdandet av föreskrifter, varigenom staten tillförsäkrar strömförbrukarna rätt att få taxorna underkastade sakkunnig provning ur skälighetssynpunkt, utgöra en naturlig komplettering av lagstiftningen. Att — såsom måhända kunde ifrågasättas — låta tillsvidare anstå med utformandet av bestämmelserna i avvaktan på ytterligare erfarenhet anser jag icke lyckligt; även om dylika bestämmelser för närvarande närmast få betraktas såsom av förebyggande art, vore det enligt min mening opraktiskt och otillfredsställande att vid den överarbetning av 2 § 1902 års lag, varom här är fråga, icke samtidigt reglera ett så viktigt spörsmål som det förevarande. En viss inverkan i prisreglerande riktning kan visserligen utövas genom den statliga kraftförsäljningen, men det är uppenbart, att detta inflytande blir av begränsad räckvidd. Det torde också vara obestridligt, att missförhållanden beträffande strömtaxorna redan nu i viss utsträckning föreligga. Sålunda är det icke okänt att på sina håll kooperativa energiföretag gentemot andra abonnenter än företagets egna medlemmar tillämpa en prissättning, vilken måste betraktas såsom oskälig. Jag tillstyrker på anförda grunder att prisreglerande bestämmelser upptagas i lagen. Såsom jag senare skall utveckla torde regleringsförfarandet kunna givas sådan smidighet, att de olägenheter, som kunna vara förbundna med en tvångsreglering, i stor utsträckning undvikas.

Jag förordar, på av vattenfallsstyrelsen anförda skäl, att från regleringen undantagas icke blott, såsom kommerskollegium föreslagit, av kommunal myndighet fastställda taxor för kraftleverans inom vederbörande kommun utan även samtliga taxor för statlig kraftförsäljning. I övrigt anser jag i

likhet med kommerskollegium, att regleringen av praktiska skäl måste inskränkas till rena prisfrågor och sålunda ej bör avse övriga villkor, som kunna vara knutna till kraftens tillhandahållande. Å andra sidan måste givetvis vid bedömande av en taxas skälighet hänsyn tagas till de förhållanden, under vilka strömmen levereras, så att exempelvis den omständigheten att en abonnent har billigare kraft än övriga ej nödvändigtvis behöver föranleda sänkning av kraftpriset för dessa senare. Regleringsförfarandet torde alltså huvudsakligen få betydelse för fastställande av en skälig pris-sättning för normalfall.

I fråga om formen för prövningsförfarandet synes detta, på sätt kommerskollegium föreslagit, böra uppdelas i dels en förprövning inom collegium av inkommande framställningar om taxereglering, varvid uppenbart ogrundade sådana utmönstras, dels en slutlig prövning genom en för ändamålet inrättad nämnd av sakkunniga personer. Till förhindrande av okynnesframställningar föreslår jag, att beslut vid dylik förprövning skall av collegium förseas med stämpel till belopp av tjugufem kronor. Till motivering av beloppet, vilket kan synas betungande för en enskild abonnent, må framhållas att i fall, där grundad anledning till klagomål finnes, antalet härför intresserade torde vara så stort, att, om beloppet fördelas mellan dem, den på var och en belöpande andelen kan bäras utan alltför stor svårighet. Förslag till den ändring i förordningen angående stämpelavgift, som vid bifall till det nu sagda betingas, torde i annat sammanhang anmälas för Kungl. Maj:t.

Jag är ense med kommerskollegium därutinnan, att kostnaderna för nämndens verksamhet böra bestridas av allmänna medel. Härför erforderligt belopp torde i sinom tid böra anvisas å riksstaten under tionde huvudtiteln.

I likhet med kommerskollegium förordar jag, att icke vare sig collegii eller nämndens beslut få överklagas. Då det följaktligen är angeläget, att nämnden erhåller en så vitt möjligt allsidig sammansättning, synes collegii förslag, att nämnden skall bestå av fem personer och icke endast tre, såsom från vissa håll föreslagits, vara välgrundat.

Ändring i eller upphävande av beslutad prisreglering bör i överensstämmelse med kommerskollegii förslag verkställas i samma ordning som den första regleringen. Framställning om sådan åtgärd torde, på sätt svenska vattenkraftföreningen påpekat, böra få göras även av strömleverantör. Föreskrift härom synes böra intagas i lagen.

Skall prisregleringsförfarandet få åsyftad betydelse måste det, med hänsyn till den starka ställning strömleverantören intager i förhållande till abonnenterna, uppenbarligen kunna tillämpas även för de fall, att prisöverens-kommelse redan föreligger mellan parterna. Till klargörande härav torde böra upptagas ett stadgande av innehåll, att avtal, stridande mot nämndens beslut, skall vara utan verkan. Härvid förutsättes givetvis att omständigheterna i det föreliggande fallet äro sådana, att detta kan anses omfattat av den beslutade prisregleringen.

Närmare bestämmelser angående nämndens verksamhet böra icke fastslås

i lagen utan, på sätt kollegium förutsatt, inflyta i en av Kungl. Maj:t utfärdad instruktion. Därigenom torde hela förfarandet lättare kunna anpassas efter olika behov, som under utvecklingens gång visa sig föreligga. För att giva regleringsanordningen större smidighet torde i instruktionen böra föreskrivas, att en direkt reglering icke bör ifrågakomma, förrän andra vägar till uppgörelse i tvistefrågor av här avsedd natur visat sig oframkomliga. Skulle, vilket icke synes otänkbart, någon representativ sammanslutning av landets kraftleverantörer eller eljest på privat väg bildad organisation med uppgift att handhava taxefrågor komma till stånd och av Kungl. Maj:t befinnas därtill lämplig, torde det böra åligga nämnden att, innan den tager den föreliggande frågan under närmare behandling, hänvisa parterna till att först framlägga sina synpunkter för en dylik privat instans för tvistens undanröjande förlikningsvägen. Finnes ej någon sådan instans att tillgå, eller kan förlikning eljest ej åstadkommas på detta sätt, bör nämnden själv inrikta sig på ett förlikningsförfarande, innan något tvingande beslut meddelas. Införskaffandet av erforderliga uppgifter för verkställande av prisreglering torde kunna ordnas i administrativ väg.

I likhet med kommerskollegium har jag icke funnit nödvändigt att föreslå straffpåföljd vid överträdelse av nämndens beslut. Jag har härvid räknat med, att möjlighet torde föreligga, åtminstone i många fall, att i annan ordning trygga efterlevnaden av en beslutad prisreglering. Skulle erfarenheten jäva riktigheten av denna uppfattning, torde få tagas under omprövning lämpliga åtgärder för att giva bestämmelserna nödigt eftertryck.

Jag biträder kommerskollegii förslag, att föreskrifterna om prisreglering endast skola äga tillämpning beträffande sådana anläggningar, å vilka det tidigare berörda koncessionsvillkoret om skyldighet för innehavarna att iakttaga framtida allmänna bestämmelser i fråga om leverans av elektrisk kraft är tillämpligt. Nämda villkor torde, på sätt såväl kollegium som sakkunniga för elektriska kontrollväsendet funnit, få anses innefatta åliggande för vederbörande att underkasta sig reglering av nu ifrågasatt slag.»

I de likalydande *motionerna* I: 264 och II: 390 hemställas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen, med förklaring att propositionen icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, måtte besluta, att stadgandena i 2 § 6 mom., avseende prisreglering, måtte helt utgå eller, därest sådan prisreglering ändock anses böra ifrågakomma, rätt att påkalla densamma även skall tillkomma innehavare av elektrisk starkströmsanläggning.

3. Entreprenörväsendet och behörighetsbestämmelserna.

Bland de författningar Kungl. Maj:t i administrativ ordning utfärdat i anslutning till 1902 års lag märkes, såsom redan inledningsvis omnämnts, förordningen den 5 december 1919 (nr 755) angående behörighet att utföra elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring m. m., den s. k.

behörighets- eller installatörförordningen. I denna föreskrives, att elektriskt installationsarbete, med undantag för vissa mindre betydande arbeten av ofarlig beskaffenhet, endast må utföras av eller under kontroll av person, för vilken kommerskollegium utfärdat bevis om behörighet såsom installatör. För erhållande av sådan behörighet uppställas i förordningen särskilda fordringar å såväl teoretisk som praktisk utbildning, vilka äro strängare för behörighet att utföra hög- och medelspänningsanläggningar än för behörighet endast avseende lågspänningsanläggningar. Förordningen kompletteras med föreskrifter i en av kommerskollegium den 30 april 1920 utfärdad kungörelse (nr 232).

Ifrågavarande statliga kompetensreglering beträffande installatöryrket var direkt föranledd därav att under den starkt forcerade elektrifiering, som världskriget framkallade, bristfälliga installationer i betydande omfattning tillkommit, framför allt på landsbygden, vilket i sin tur bland annat berott därpå, att personer utan erfarenhet på området åtagit sig utförande av installationsarbete. Behörighetsbestämmelserna upphävdes icke vid kristidens slut utan gälla fortfarande oförändrade.

Vid tillkomsten av behörighetsförordningen tillämpade leverantörer av elektrisk ström på många håll sedan länge entreprenörssystem. Ett sådant system, som efter hand blivit infört vid flertalet kommunala och större enskilda elektricitetsverk i städer och stadsliknande samhällen samt numera i icke oväsentlig omfattning användes jämväl på landsbygden, innebär, att vissa installatörer eller installationsföretag av vederbörande strömleverantör auktoriseras såsom entreprenörer för utförande av de elektriska installationerna inom dennes distributionsområde. Entreprenörväsendet, som i första hand utformats för att skapa garantier för ett gott utförande av installationerna, upprätthålles i förekommande fall därigenom att strömleverantören för anslutning av abonnentanläggningar till distributionsnätet uppställer såsom villkor, att av strömleverantören auktoriserad entreprenör anlitas för installationsarbetet. Vid utdelande av entreprenörsrättigheter taga elektricitetsverken hänsyn ej blott till installatörernas utbildning utan även till deras personliga egenskaper och ekonomiska soliditet. Därjämte brukar antalet entreprenörer begränsas genom tillämpning av en mer eller mindre sträng behovsprövning. För entreprenörerna finnas i allmänhet detaljerade instruktioner utfärdade. Befogenheten att vidtaga de dispositioner, som sammanhånga med entreprenörssystemet, grunda elektricitetsverken på äganderätten till den elektriska kraften. I samband härmed må nämnas, att strömleverantören ibland förbehåller sig själv befogenheten att utföra installationsarbete inom sitt distributionsområde.

1919 års behörighetsförordning har icke direkt berört entreprenörssystemet i annan mån, än att strömleverantörerna efter förordningens ikraftträdande måst, vid utdelande av entreprenörsrättigheter, taga hänsyn jämväl till de statliga kompetensfordringarna.

Den dubbla regleringen av installationsverksamheten har emellertid framkallat starka friktioner mellan strömleverantörer och installatörer, varvid de

senare förklarat entreprenörväsendet utgöra ett obehörigt ingrepp i näringsfriheten samt särskilt riktat sig mot tillämpningen av behovsprincipen vid utdelande av entreprenörsrättigheter.

De förhållanden, som inträdde efter ikraftträdandet av behörighetsförordningen, föranledde 1921 års riksdag att vid behandlingen av fråga om förstärkning av arbetskrafterna å kommerskollegii industribyrås elektriska sektion göra följande uttalande (riksdagens skrivelse nr 10 A, sid. 8): »I detta sammanhang finner sig riksdagen böra framhålla, att, enligt vad till riksdagens kännedom kommit, en viss monopolställning för närvarande är för handen inom det elektriska installationsområdet, i det att större firmor i allmänhet ensamma få rätt ombesörja utförandet av installationsarbeten med uteslutande av andra, mindre firmor eller ensamma montörer. Då ett dylikt tillstånd icke synes vara förenligt med rättvisa och ej heller torde gagna allmänheten, vill riksdagen uttala den förhoppningen, att förhållandet i fråga upptages till närmare omprövning och, om så befinnes möjligt, åtgärder vidtagas, varigenom rättelse härutinnan vinnes.»

Med anledning av riksdagens ifrågavarande uttalande igångsattes inom kommerskollegium en utredning rörande entreprenörväsendet, varvid olika intressegrupper framförde sina synpunkter. Mot entreprenörssystemet riktade sig icke blott installatörsammanslutningarna utan även Sveriges fastighetsägareförbund, som framhöll, att systemet förhindrade konkurrens och onödigt fördyrade de elektriska installationerna. Utredningen utmynnade i en sammanfattande promemoria, varjämte kollegium år 1932 hemställde om tillkallande av sakkunniga rörande det elektriska kontrollväsendet.

Sakkunniga för elektriska kontrollväsendet, vilka i enlighet med kommerskollegii hemställan bland annat fingo i uppdrag att utreda installatör- och entreprenadfrågorna, framlade förslag rörande dessa spörsmål i sitt tidigare omnämnda betänkande angående behörighet att utföra elektriskt installationsarbete m. m. Beträffande sakkunnigas principiella inställning må här i sammandrag framhållas följande.

Enligt sakkunnigas åsikt hade behörighetsförordningen trots otvetydiga brister varit till icke ringa gagn vid elektrifieringen, även om det på samma gång måste konstateras, att utförandet av elektriska installationer, framför allt inom sådana delar av landsbygden, där entreprenörväsendet icke tillämpades, lämnade åtskilligt övrigt att önska. Sakkunniga ansåge förutsättningar finnas för att i samband med en allmän modernisering av det elektriska kontrollväsendet genomföra en installatörlagstiftning, som under tillgodogörande av vunna erfarenheter toge erforderlig hänsyn till rådande förhållanden. Det syntes sakkunniga därvid gälla att i största möjliga omfattning söka utjämna förefintliga intressemotsättningar, som även kommit till uttryck vid de överläggningar sakkunniga haft med vederbörande yrkessammanslutningar. Sakkunniga ansåge sig emellertid icke kunna förorda den lösning av entreprenörfrågan, som ifrågasatts i kommerskollegii utredning. Enligt sakkunnigas förmenande kunde nämligen en uppdelning mellan land och stad svårigen läggas till grund för ett statligt ingripande beträffande entreprenörväsendet, emedan en sådan reglering på grund av den omfattning, vari entreprenörssystemet redan kommit till användning på

landsbygden, icke ens såsom provisorisk åtgärd vore tillfredsställande. Sakkunniga hade ej heller funnit en för de växlande förhållandena inom olika delar av landet lämplig lösning stå att vinna genom att medgiva samtliga kommuner såväl i stad som på landet rätt att, envar inom sitt område, avgöra, huruvida särskilda entreprenörbestämmelser skulle tillämpas vid sidan av de statliga behörighetsföreskrifterna. Å andra sidan ansåge sakkunniga — med hänsyn såväl till strömleverantörernas berättigade intressen som till de ur allmän elektrifieringssynpunkt i stort sett gynnsamma verkningarna av entreprenörväsendet på ifrågavarande område — att ett införande av förbud mot användande av entreprenörssystem icke borde ifrågasättas. Sakkunniga ville understryka, att behörighetsförordningen toge hänsyn endast till säkerheten, men att det både för elektricitetsverken och ur det allmännas synpunkt måste anses viktigt, att installationerna utfördes icke blott i enlighet med gällande statliga säkerhetsföreskrifter utan även i överensstämmelse med vad vederbörande strömleverantör funne nödvändigt föreskriva i syfte att anpassa installationerna efter de lokala förhållandena och framtida utvecklingsmöjligheter. De sakkunniga hade därför funnit sig böra förorda en legalisering av entreprenörväsendet, dock endast under förutsättning att detta inordnades i ett moderniserat statligt behörighetssystem. Detta ansåge sakkunniga kunna ske genom utfärdande av en ny behörighetsförordning, vilken skulle dels innehålla på lämpligt sätt avfattade statliga kompetensfordringar för utförande av installationsarbete dels angiva, vilka villkor strömleverantör därutöver, om han så önskade, ägde uppställa för meddelande av entreprenörsrätt inom sitt distributionsområde. Sistnämnda befogenhet syntes sakkunniga böra direkt begränsas i förordningen, så att den på ett rättvist och särskilt med tanke på större distribution lämpligt sätt kunde komplettera de statliga kompetensfordringarna. Däremot ville sakkunniga uttala sig mot installationsmonopol och behovsprövning vid utdelande av entreprenörsrättigheter. Vad den senare frågan anginge, kunde enligt sakkunnigas förmenande full enighet anses råda därom att man vid ett ordnande av installatör- och entreprenörväsendet måste söka såväl skaffa garantier för upprätthållande av en hög standard i fråga om installationernas kvalitet som ock tillse, att en sund konkurrens beträffande utförande av installationsuppdrag kunde upprätthållas, utan att det ekonomiska utbytet av entreprenadverksamheten oskäligt nedpressades genom konkurrens från ett alltför stort antal yrkesutövare på varje plats. Men då verkställd utredning givit vid handen, att folkmängden på respektive orter icke kunde läggas till grund för bestämmande av antalet entreprenörer samt ej heller någon annan objektiv beräkningsgrund syntes kunna erhållas, hade sakkunniga funnit sig böra föreslå, att behovsprincipen icke vidare skulle få tillämpas. Sakkunniga förordade i stället, att man sökte nå det åsyftade målet på det sättet, att själva behörighetsbestämmelserna under anpassning efter tidens krav skärptes i vissa avseenden, varigenom berättigade behovssynpunkter på indirekt väg kunde komma att tillgodoses och en så att säga automatisk reglering av antalet installatörer respektive entreprenörer skulle träda i funktion. Om frågan ordnades på angivet sätt borde enligt sakkunnigas förmenande alla personer, som uppfyllde de nya kraven, få fritt utöva installatöryrket utan andra inskränkningar än som direkt följde antingen av eventuell begränsning i meddelad behörighet eller av entreprenörbestämmelser, utfärdade med stöd av statligt bemyndigande.

Enligt berörda riktlinjer hava sakkunniga utarbetat ett förslag till förordning angående installatörer och entreprenörer för utförande av elektriska

starkströmsanläggningar m. m., avsedd att ersätta gällande behörighetsförordning, ävensom ett detaljerat förslag till organisation av den elektrotekniska yrkesundervisningen för installatörer.

Föredragande *departementschefen* anför i denna del bl. a. följande:

»Behovet av statlig reglering av behörigheten att utföra elektriskt installationsarbete har vid den utredning, som sakkunniga för elektriska kontrollväsendet verkställt, allmänt vitsordats. Däremot äro meningarna delade såväl beträffande de särskilda kompetenskravens omfattning som rörande frågan om och i så fall huru staten bör ingripa reglerande på det av strömleverantörer i stor utsträckning tillämpade entreprenörväsendet.

Att behörighetsförordningen i likhet med övriga författningar rörande starkströmsanläggningar behöver revideras i olika avseenden, synes så mycket mer naturligt, som den tillkom på grund av kristidsförhållanden och sedermera icke undergått någon ändring. För egen del är jag av den uppfattningen, att man vid en omarbetning av förordningen icke kan bortse från entreprenörväsendet. Ehuru det bör medgivas, att entreprenörssystemet i stort sett varit till nytta för elektrifieringen, framför allt genom att höja installationernas kvalitet, synas vissa verkningar av systemet vara av den art, att ett statligt ingripande är påkallat. Jag åsyftar särskilt dels den i olika delar av landet starkt divergerande tillämpningen av behovsprincipen vid utdelande av entreprenörsrättigheter, dels ock det mer eller mindre fullständiga installationsmonopol vissa strömleverantörer upprätthålla. En statlig reglering av entreprenörväsendet synes emellertid motiverad icke blott av hänsyn till installatörer, som trots att de erhållit statligt behörighetsbevis, avseende visst större eller mindre område, förhindras eller i varje fall utsättas för svårigheter i utövandet av sitt yrke därigenom att vederbörande strömleverantörer vägra bevilja dem entreprenörsrättigheter. Även fastighetsägare och allmänheten hava olägenheter av entreprenörssystemet, sådant detta tillämpas. Installationsmonopol eller enligt subjektiva grunder verkställd behovsprövning av antalet entreprenörer kan sålunda bland annat understundom medföra, att priserna för installationsarbete på grund av bristande konkurrens hållas oskäligt höga.

Det har gjorts gällande, att en reglering av entreprenörväsendet på ifrågasvarande område skulle kunna framkalla motsvarande krav beträffande andra yrken. Exempelvis må erinras om att kommunalt entreprenörssystem tillämpas även i fråga om utförande av gas-, vatten- och avloppsledningar. Enligt mitt förmenande torde emellertid frågan om ett statligt ingripande beträffande entreprenörssystemet på det elektriska installationsområdet intaga en särställning, i det staten ansett sig behöva uppställa särskilda kompetenskrav för yrkesutövningen.

Vad angår det sätt, på vilket ett ingripande bör äga rum, kan jag i princip instämma med de sakkunniga. Jag tillstyrker sålunda, att behörighetsförordningen så avfattas, att en var som fyller de krav, vilka angivas i förordningen eller i med stöd av densamma meddelade bestämmelser, fritt må utöva installatörsyrket. Det av sakkunniga utarbetade författningsförslaget

torde behöva bliva föremål för omfattande överarbetning med anledning av ändringsförslag, som i avgivna yttranden framförts. Sedan dylik överarbetning skett torde jag få ånyo anmäla ärendet.»

I *motionen* II: 148 hemställes, att riksdagen i skrivelse ville fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på monopolismen inom det elektriska installationsområdet samt på behovet av uppmjukade bestämmelser för behörighet att bedriva elektrisk installationsverksamhet.

Denna motion hade ursprungligen remitterats av andra kammaren till dess femte tillfälliga utskott, som emellertid, sedan den kungl. propositionen framlagts och remitterats till lagutskott, återlämnade motionen till kammaren. Det tillfälliga utskottet hade emellertid dessförinnan i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande av *kommerskollegium* över motionen. I nämnda yttrande anföres bl. a. följande angående den gällande installatörsförordningen av år 1919:

De uppställda kompetenskraven äro icke ovillkorliga, utan möjligheter föreligga för Kollegium att i viss utsträckning medgiva dispens från såväl teoretisk utbildning och praktik som ålder. Dispens från den teoretiska utbildningen förekom särskilt ofta under åren närmast efter förordningens tillkomst, då utbildningsmöjligheterna inom yrket vore mycket begränsade. Till belysande av i vad omfattning dylik dispens måst beviljas, kan här nämnas, att i runt tal 50 % av de nu till ett antal av c:a 3,800 uppgående behöriga installatörerna icke vid behörighetsbevisets beviljande innehade för behörighet godtagbar teoretisk utbildning. Dispens från praktik och ålder har huvudsakligen ifrågakommit för att bereda avlägset belägna trakter tillgång till behörig arbetskraft men även vid beviljandet av behörighetsbevis av mycket begränsad omfattning, exempelvis för driftteknikerbefattningar vid industrier och liknande.

För installatörer, vilka avse utföra arbeten för allmänheten, plägar behörigheten med avseende å giltighetsområde begränsas till ett län, några härader eller socknar, en cirkelyta med viss radie kring hemorten etc. Områdena tillmätas i regel så stora, att begränsningen icke torde ha någon nämnvärd inverkan på konkurrensen. En installatör lär nämligen icke med utsikt till ekonomisk vinst kunna åtaga sig arbeten alltför långt från hemorten, varför redan av dylika skäl verksamheten torde få inskränkas till ett område, ofta väsentligt mindre än det, vartill behörighetsbeviset berättigar. Skulle i undantagsfall utsikter föreligga till beställning å arbete utanför behörighetsområdet, finnes alltid möjlighet för vederbörande att hos kollegium anhålla om tillfällig utvidgning av behörigheten. Ansökningar om dylik utvidgning bifallas som regel av Kollegium; avslag ifrågakomma endast, om särskilda skäl tala mot bifall, såsom att sökanden icke anses kompetent eller att erinringar eljest föreligga mot verksamheten.

Erfarenheten har visat, att alltför stora behörighetsområden gärna fresta mindre ansvarskännande installatörer att med anlitande av delvis oerfaren arbetskraft utvidga sin verksamhet i sådan omfattning, att nödig kontroll över arbetena ej medhinnas — ett förhållande, som också motionärerna påpekat. En alltför rundhant områdestilldelning kan därför väntas få ur säkerhetssynpunkt menliga följder.

Det ligger i sakens natur, att uppställandet av särskilda kompetenskrav för rätt att utöva ett yrke alltid måste medföra en viss begränsning av antalet yrkesutövare och att denna begränsning blir större, ju högre kraven sättas.

Beträffande kompetenskraven för behörighet synes dock ej med fog kunna påstås, att de verkat hindrande för en sund yrkeskonkurrens. Dessa krav torde inom fackkretsar hava ansetts snarare för låga än för höga, och kollegium är för sin del av den bestämda uppfattningen, att en mera avsevärd nedskärning av kraven skulle leda till betydande olägenheter ur säkerhetssynpunkt.

Genom olika åtgärder har Kollegium sökt förbättra utbildningsmöjligheterna inom yrket och därigenom verkat för att tillgången till behöriga yrkesutövare, särskilt på landsbygden, förbättrades. I de fall, där uppställda kompetenskrav med hänsyn till verksamhetens ringa omfattning eller arbetsuppgifternas enkla beskaffenhet befunnits väl höga och verkligt behov av behörighet ådagalagts, har Kollegium som regel medgivit dispens i den utsträckning, som ur säkerhetsintresse syntes möjlig. Enligt kollegii mening torde landets behov av behöriga installatörer genom dylika åtgärder numera hava blivit i huvudsak fyllt, med undantag möjligen för vissa mycket avsides belägna bygder.

Beträffande de sakkunnigas förslag till ändring av installatörsförordningen anföres bl. a. följande.

Detta förslag, som senare i huvudsak tillstyrkts av Kollegium, bygger i väsentliga delar på sistnämnda förordning men innehåller samtidigt vissa nyheter, av vilka den viktigaste torde få anses vara inordnandet av entreprenörväsendet under statlig kontroll. I sistnämnda avseende innebär förslaget, att bestämda och tämligen snäva gränser uppdragas för distributionsföretagens befogenheter att uppställa särskilda villkor för entreprenörsrätt. Bland annat förutsättes, att behovsprövningen skall bortfalla.

I fråga om kompetenskraven för installatörsbehörighet innebär förslaget såväl skärpningar som lindringar. Skärpningarna gälla i huvudsak fordringarna på teoretisk utbildning för behörighet inom städer och större samhällen. Beträffande praktikkraven föreslås däremot viss lindring för den större gruppen av installatörer, vilka sakna ingenjörsmässig utbildning. Medan för dessa enligt 1919 års förordning kräves tillhoppa 11 års praktik för en behörighet, omfattande såväl högspännings- som lågspänningsanläggningar, skulle enligt sakkunnigas förslag en i huvudsak likartad behörighet kunna beviljas efter 8 års praktisk utbildning.

Som en sammanfattning framhåller kollegium som sin mening, att det icke med fog kunde göras gällande, att de statliga behörighetsreglerna främjat en monopolbildning på det elektriska installationsområdet. Där tendenser till dylik monopolbildning förekommit, torde de så gott som undantagslöst hava haft sin grund i av kraftdistributionsföretagen tillämpat entreprenörsväsende. Genomförandet av nu föreliggande förslag till statlig reglering av entreprenörsväsendet och till delvis nya behörighetsregler kunde förväntas i hög grad motverka uppkomsten av monopoltendenser på installationsområdet. En avsevärd nedskärning av de statliga kompetenskraven skulle däremot allvarligt äventyra säkerheten vid elektriska anläggningar utan att medföra någon nämnvärd förbättring i av motionärerna påtalade förhållanden.

I detta sammanhang berör kommerskollegium till sist i korthet några spörsmål, som sammanhånga med priset på elektriskt installationsarbete, därvid kollegiet gör följande uttalande.

Av en elektrisk installation kräves, att den är ofarlig med hänsyn till person och egendom, att den är ändamålsenlig samt slutligen att den, med uppfyllande av dessa krav, utföres till lägsta kostnad. Även inom ramen för gällande säkerhetsföreskrifter kan en installation emellertid utföras på en mångfald olika sätt, såvitt angår både material och montage, och det är därför naturligt, att rätt betydande prisdifferenser kunna förekomma i fråga om skenbart samma arbeten. Lekmannen, som vanligen icke kan förutsättas besitta nödig sakkunskap för att bedöma, vilket erbjudande som är för honom mest fördelaktigt, låter i allmänhet priset bli va det enda avgörande, vilket förhållande otvivelaktigt i många fall gynnar den mindre samvetsgranne installatören på bekostnad av den om sitt ansvar medvetne yrkesmannen.

Utskottets yttrande.

De gällande bestämmelserna angående koncession å elektriska starkströmsanläggningar hava i väsentliga delar kvarstått oförändrade alltsedan sin tillkomst genom den år 1902 genomförda lagstiftningen. Med den hastiga utveckling som sedan dess ägt rum å ifrågavarande område faller det sig helt naturligt att dessa föreskrifter äro i behov av revision. Det genom förevarande proposition framlagda förslaget avser att, med utnyttjande av vunnen erfarenhet, anpassa koncessionsbestämmelserna efter nutida krav, därvid behörig hänsyn tagits till den ytterligare utveckling, som är att förvänta å området. Utskottet kan i allt väsentligt uttala sin anslutning till förslaget i denna del. Beträffande särskilda punkter i förslaget vill utskottet, delvis därtill föranlett av i ämnet väckta motioner, framhålla följande.

En *behovsprövning* av ansökningar om tillstånd att utföra starkströmsledningar har redan nu i ett antal fall befunnits nödig och torde framdeles måhända visa sig erforderlig i en allt större utsträckning. Utskottet finner det lämpligt att rätten till en dylik prövning, ehuru den på sätt departementschefen framhållit måste anses tillkomma Kungl. Maj:t utan särskilt stadgande, nu kommer till direkt uttryck i lagen. Hänsyn till behovet och lämpligheten av en anläggning kommer givetvis att spela en större roll beträffande lokala distributionsnät än i fråga om ledningar som hava till huvudsaklig uppgift att överföra ström från en kraftkälla till en viss punkt, t. ex. ett industriföretag eller ett distributionscentrum. Såsom de sakkunniga framhållit kan emellertid en bestämd rågång mellan de olika slagen av anläggningar icke alltid dragas. Av naturliga skäl följer att, då fråga är att bedöma behovet av en väsentligen för överföring avsedd ledning, den största försiktighet måste iakttagas.

Vad beträffar *koncessionsskyldighetens omfattning* vill utskottet ansluta sig till det i propositionen framlagda förslaget att, såsom en följd av en mera allmän tillämpning av behovsprincipen, införa en områdeskoncessionering beträffande lågspänningsledningar för allmän distribution. Förslaget att utvidga nu gällande koncessionsskyldighet beträffande starkströmsledningar med högre spänning till att omfatta även nya avgreningsledningar från kon-

cessionerade huvudledningar torde emellertid enligt utskottets förmenande böra i någon mån uppmjukas. På sätt i motionen II: 382 anförts synes nämligen införandet av en dylik plikt för *alla* sådana avgreningsledningar komma att medföra besvär, tidsutdräkt och kostnader, som icke skulle svara mot den därmed förenade nyttan. Utskottet vill därför föreslå, att till de i 2 § 1 mom. av lagförslaget stadgade undantagen från skyldighet att söka koncession skall fogas ytterligare det, att tillstånd icke är erforderligt, om ledningen under iakttagande av vad i undantaget under c) sägs rörande avstånd till boningshus m. m., utföres på frivilligt upplåten mark såsom avgreningsledning till ledning, för vilken Kungl. Maj:t enligt paragrafen meddelat tillstånd, samt den nya ledningen icke är avsedd för fast industriell anläggning eller för distribution av ström till fastigheter med olika ägare.

I fråga om *koncessionstiden* hava mycket delade uppfattningar kommit till uttryck under ärendets förberedande behandling. Att koncessionstiden även i fortsättningen bör vara i lag begränsad, anser utskottet i likhet med departementschefen vara ur det allmännas synpunkt ofrånkomligt. Vad beträffar längden av koncessionstiden må erinras om att enligt 1902 års lag koncession endast må meddelas för viss tid, ej överstigande 40 år. De sakkunniga funno det i varje fall nödvändigt, att tiden tillmättes rikligare, och föreslogo därför att koncessionstiden för framtiden skulle avse viss tid, icke överstigande 60 år. Departementschefen har funnit sig böra gå en medelväg i det han föreslagit, att tiden för tillstånden bestämmes till högst 40 eller, om särskilda skäl därtill föranleda, högst 60 år. Den sålunda intagna ståndpunkten anser utskottet innebära en lämplig avvägning mellan olika frågan berörande intressen, varför utskottet icke kan förorda det i motionerna I: 264 och II: 390 i denna del framställda yrkandet att de sakkunnigas nyssberörda förslag måtte helt följas.

I nyssnämnda båda motioner har hemställts, att riksdagen ville besluta att hinder icke skall möta för koncessionshavare å redan bestående ledning att efter ansökan högst 20 år före koncessionens utgång, om särskilda skäl därtill äro, erhålla ny koncession å ledningen för tid och på villkor i övrigt, som om fråga vore om koncession å helt ny ledning. Såsom motivering för detta yrkande har framhållits hurusom olägenheterna av koncessionstidens begränsning vore särskilt framträdande under den senare delen av koncessionstiden och överhuvud taget större ju kortare tid som återstode av koncessionstiden. Departementschefen har icke funnit det påkallat att i lagen införa särskilda bestämmelser angående förlängning av koncession vare sig under pågående koncessionstid eller vid slutet av densamma, och utskottet delar denna departementschefens mening. I anledning av nyssberörda motionsvis framställda yrkande vill utskottet påpeka, att hinder icke torde möta för Kungl. Maj:t att, när anledning därtill föreligger, redan under pågående koncessionstid lämna den nya koncessionen, givetvis under nödigt beaktande av att varken den i lagen uppställda maximitiden, räknad från tidpunkten för den nya koncessionens beviljande, överskrides eller enskild sakägares rätt kränkes.

Frågan om en reglering av prisen på elektrisk kraft har såsom av redogörelsen framgår redan tidigare vid flera tillfällen varit föremål för uppmärksamhet. Den faktiska monopolställning, de elektriska distributionsföretagen i regel intaga, kommer såsom en följd av en mera allmänt tillämpad behovsprövning att ytterligare accentueras. Vid sådant förhållande finner utskottet i likhet med departementschefen att utfärdandet av föreskrifter, varigenom staten tillförsäkrar strömförbrukarna rätt att få taxorna underkastade sakkunnig prövning ur skälighetssynpunkt, utgör en naturlig komplettering av den reviderade koncessionslagstiftningen. Utskottet anser att de i lagförslaget ingående bestämmelserna om prisreglering (2 § 6 mom.) erhållit en sådan utformning att de olägenheter som kunna vara förbundna med en tvångsreglering komma att i görligaste mån undvikas. Då på grund av detta förslag farhågor från visst håll kommit till uttryck för att en prisreglering skulle kunna verka ruinerande för svagare distributionsföretag samt återhållande på företagsamheten i fråga om nya anläggningar och utvidgningar, vill utskottet här understryka, att vid prisregleringen hänsyn naturligen kommer att tagas icke blott till allmänna skälighetsnormer utan även till det ifrågavarande företags ekonomi och driftförhållanden.

Enligt lagförslaget må med vissa undantag framställning om prisreglering göras av den som nyttjar elektrisk ström eller önskar komma i åtnjutande därav. Sedan prisreglering en gång beslutats, må framställning om ändring däri göras jämväl av anläggningens innehavare. Att, i enlighet med den i motionerna I: 264 och II: 390 härutinnan gjorda hemställan, medgiva den sistnämnde rätt att påkalla prisreglering även dessförinnan finner utskottet icke behövt.

Behovet av en statlig reglering av behörigheten att utföra elektriskt installationsarbete torde knappast någon numera vilja bestrida. De sakkunniga framlade i sitt betänkande härutinnan dels förslag till revidering av den s. k. behörighets- eller installatörsförordningen av år 1919, enligt vilken förordning viss teoretisk och praktisk utbildning erfordras för erhållande av statligt kompetensbevis såsom installatör, dels ock förslag till en statlig reglering av det utav strömleverantörerna allmänt tillämpade entreprenörssystemet. Det senare förslaget har, i samband med införande av visst tillägg till 15 § i 1902 års lag, upptagits i förevarande proposition. Förslaget innebär att en strömleverantör icke skall äga att, utöver de statliga kompetenskraven, uppställa annat än vissa närmare angivna villkor för meddelande av entreprenörsrätt inom sitt distributionsområde. Utskottet anser en sådan statlig reglering av entreprenörsväsendet välbetänkt. Då de nya bestämmelserna icke lämna rum för behovsprövning vid utdelande av entreprenörsrättigheter, synas bestämmelserna ägnade att motverka de monopoliseringstendenser vilka påtalats i motionen II: 148. I samma motion har även hemställts om en uppmjukning av de statliga behörighets-

föreskrifterna för rätt att bedriva elektrisk installationsverksamhet. De sakkunnigas nyssnämnda förslag till revidering av behörighetsförordningen, vilket förslag beträffande kraven på praktik innehåller viss lindring för den större gruppen av installatörer vilka sakna ingenjörsmässig utbildning, är icke av Kungl. Maj:t slutbehandlat. Vid sitt ståndpunktstagande i detta ärende kommer Kungl. Maj:t för visso att tillse att icke vare sig strängare kompetenskrav uppställas än som ur säkerhetssynpunkt betingas eller redan verksamma installatörer obehörigen missgynnas. Någon anledning för riksdagen att göra någon framställning härutinnan till Kungl. Maj:t föreligger icke.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att riksdagen funnit viss ändring böra i Kungl. Maj:ts förslag vidtagas, måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

L a g

angående ändrad lydelse av 2, 3 och 15 §§ lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

Härigenom förordnas, att 2, 3 och 15 §§¹ lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, skola erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande anges:

2 §.

1 mom. Vill någon utföra elektrisk starkströmsledning med spänning överstigande tvåhundrafemtio volt mellan två ledare eller, om jordledning användes, mellan en ledare och jord, söke därtill Konungens tillstånd. Dock vare, med undantag varom i 3 mom. sägs, tillstånd icke erforderligt,

a) om ledningen till hela sin sträckning förlägges inom byggnad eller inhägnad gård;

b) om ledningen till hela sin sträckning förlägges under jordytan;

c) om ledningen utföres på egen mark samt antingen avståndet från ledningen, när densamma skall framdragas ovan jordytan, till boningshus eller annan vid gård uppförd byggnad eller tomtplats eller trädgård överstiger tjugu meter eller ägaren medgivit, att ledningen må framdragas på mindre avstånd än nu är sagt;

d) om ledningen under iakttagande av vad i c) sägs rörande avstånd

¹ Senaste lydelse av 2 och 3 §§ se S. F. S. 1931: 148.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

till boningshus m. m. utföres på frivilligt upplåten mark såsom avgrenningsledning till ledning, för vilken Konungen enligt denna paragraf meddelat tillstånd, samt den nya ledningen icke är avsedd för fast industriell anläggning eller för distribution av ström till fastigheter med olika ägare.

Skall inom område, för vilket ej finnes stadsplan eller byggnadsplan, ledning framdragas ovan jordytan på mindre avstånd än tjugu meter från byggnad, som ovan nämnts, eller tomplats eller trädgård, må, där ej anläggningen skall utföras inom inhägnat järnvägsområde, tillstånd till anläggningen icke mot bestridande av byggnadens, tomplatsens eller trädgårdens ägare meddelas, utan så är, att annan sträckning för ledningen visas ej kunna utan synnerlig olägenhet användas.

2 mom. Vill någon i anslutning till viss generator- eller transformatorstation eller inom visst område utföra elektrisk starkströmsledning med lägre spänning än i 1 mom. sägs och avser ledningen distribution av ström till fastigheter med olika ägare, söke därtill Konungens tillstånd.

3 mom. Elektrisk starkströmsledning, för vars utförande tillstånd ej erfordras enligt 1 eller 2 mom., må likväl icke framdragas inom område för allmän väg, vattentrafikled eller järnväg eller, när fråga är om luftledning, på mindre avstånd än 1,000 meter från gränsen av staten eller kommun tillhörigt flygfält utan att Konungen därtill lämnat tillstånd.

4 mom. Tillstånd, varom i 1—3 mom. sägs, meddelas för viss tid, ej överstigande fyrtio eller, om särskilda skäl därtill föranleda, sextio år. Vid prövning av ansökan om sådant tillstånd bör hänsyn jämväl tagas till huruvida behov av anläggningen förefinnes samt huruvida denna kan anses förenlig med en planmässig elektrifiering. Meddelas det sökta tillståndet, föreskriver Konungen, under förbehåll av enskild rätt, på vilket sätt och under vilka villkor anläggningen må utföras och nyttjas.

Därest icke Konungen för särskilt fall annat medgiver, vare tillstånd, som i 1 mom. avses, förfallet, om anläggningen icke tages i bruk inom tre år från den dag tillståndet meddelades.

5 mom. Föreligga särskilda skäl att elektrisk starkströmsledning utföres redan innan erforderligt tillstånd meddelats, äger Konungen förklara hinder i sådant hänseende ej möta, och må därefter, när anläggningen är färdig att tagas i bruk, i avvaktan på att till Konungen ingiven ansökan om tillstånd till anläggningen varder slutligt prövad, tillstånd till dess nyttjande tillsvidare meddelas i den ordning Konungen föreskriver.

6 mom. Innehavare av elektrisk starkströmsanläggning, till vilken Konungen meddelat tillstånd, skall vara skyldig att, på framställning av den som nyttjar elektrisk ström från anläggningen eller önskar komma i åtnjutande därav, för åstadkommande av skäligen prissättning underkasta sig reglering av

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

priset för strömmens tillhandahållande. Från dylik reglering äro undantagna statens taxor ävensom pris, som av kommunal myndighet fastställts för tillhandahållande av elektrisk ström inom kommunen.

Prisregleringen verkställas av en särskild nämnd, bestående av fem av Konungen för viss tid förordnade ledamöter. Vid förordnandet av ledamöter skall tillses, att såväl leverantörintressena som förbrukarintressena bliva representerade.

Framställning om prisreglering skall ingivas till kommerskollegium, som, därest framställningen ej finnes uppenbart ogrundad, har att överlämna den till nämndens prövning. Framställning om ändring i eller upphävande av beslutad prisreglering prövas i enahanda ordning; sådan framställning må göras jämväl av anläggningens innehavare.

Över kommerskollegii eller nämndens beslut må klagan icke föras. Avtal, stridande mot nämndens beslut, vare utan verkan.

Kostnaderna för nämndens verksamhet bestridas av allmänna medel. Närmare föreskrifter angående nämndens verksamhet meddelas av Konungen.

7 mom. Var, som utan vederbörligt tillstånd eller i strid mot de vid meddelande av tillstånd givna föreskrifter nyttjar anläggning, som i denna paragraf avses, straffes med dagsböter, där ej förseelsen är belagd med straff enligt allmän strafflag.

3 §.

1 mom. Ansökan om rätt att för elektrisk starkströmsanläggning påfordra avstående eller upplåtande av fastighet eller om sådant tillstånd att utföra elektrisk ledning, som i 2 § 1 mom. avses, skall vara åtföljd av fullständig beskrivning över det tillämnade företaget med kostnadsförslag, avfattning på karta av föreslagen lednings sträckning och av den jord, som för anläggningen erfordras, bestyrkta förteckningar på dels ägare och innehavare av de fastigheter, över vilka ledningen skall framdragas eller i vilkas mark den skall nedläggas eller som eljest äro för anläggningen behövliga, dels ock, såvitt ledningen skall framgå ovan jordytan, ägare och innehavare av de fastigheter, som, utan att ledningen skall över dem framdragas, äro belägna på mindre avstånd än tjugu meter från densamma, uppgift på de överenskomelser, som blivit träffade, eller de hinder, vilka däremot mött, med flera handlingar, som sökanden vill åberopa; dock att där fråga är om ledning, som skall framdragas inom område, för vilket finnes stadsplan eller byggnadsplan, förteckning, som nyss sagts, erfordras allenast såvitt angår fastigheter, över vilka ledningen skall framgå eller i vilkas mark den skall nedläggas.

Finnes ej ansökan genast böra avslås, lämnas åt de kommuner eller municipalsamhällen, inom vilkas områden ledning skall framdragas eller anläggning eljest utföras, så ock åt de ägare och innehavare av fastigheter, som, enligt vad ovan nämnts, skola uppgivas, tillfälle att yttra sig över ansökningen,

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

och infordras i övrigt de ytterligare upplysningar, som för ärendets bedömande må erfordras.

Vad ovan stadgats om skyldighet att förete karta över jord, som för elektrisk anläggning erfordras, samt vissa förteckningar och uppgifter, så ock därom att tillfälle att yttra sig över gjord ansökan skall lämnas vissa menigheter samt ägare och innehavare av fastigheter, gälle ej beträffande ansökan om tillstånd att utföra anläggning inom inhägnat järnvägsområde.

2 mom. Ansökan om tillstånd, varom i 2 § 2 eller 3 mom. sägs, skall vara åtföljd av

a) karta, varå angivits antingen läget av den eller de generator- eller transformatorstationer, varifrån elektrisk ström skall tillföras ledningarna, eller visst område, inom vilket dessa avses skola framdragas,

b) uppgift om spänning och strömart,

c) uppgift om allmän väg, vattentrafikled eller järnväg, som kommer att beröras av ledningarna, samt om det sätt, varpå ledningarna äro avsedda att där utföras.

Avser ansökningen framdragande av viss till sträckningen bestämd ledning inom område för dylik trafikled, skall å den ingivna kartan utmärkas det eller de ställen, där ledningen kommer att beröra trafikleden.

3 mom. Ansökan om förklarande, varom sägs i 2 § 5 mom., skall vara åtföljd av karta, varå anläggningen angivits, ävensom av de uppgifter i övrigt rörande anläggningen och dess ändamål, som må erfordras för prövning av sådan ansökan.

15 §.

De närmare — — — — av Konungen.

Konungen må jämväl bestämma, vilka villkor leverantör av elektrisk ström äger uppställa för beviljande av entreprenörsrätt i fråga om utförande, förändring eller reparation av elektriska anläggningar, anslutna eller avsedda att anslutas till leverantören tillhörig distributionsanläggning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

Bestämmelsen i 2 § 2 mom. skall icke äga tillämpning å ledningar, som anslutas till en före lagens ikraftträdande i enlighet med då gällande föreskrifter utförd lågspänningsanläggning.

Bestämmelserna i 2 § 6 mom. skola icke äga tillämpning å anläggning, till vilken tillstånd meddelats före lagens ikraftträdande, med mindre Konungen vid tillståndets meddelande föreskrivit skyldighet för anläggningens innehavare att iakttaga de allmänna bestämmelser i fråga om leverans av elektrisk kraft, vilka framdeles kunna bliva i laga ordning fastställda.

B) att motionerna I: 264 samt II: 148, 382 och 390, i den mån de icke kunna anses besvarade genom utskottets hemställan under A), icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 maj 1938.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Karl Emil Johanson*, *Wagnsson*, *Velander*, *Karl A. Karlsson*, *Verner Andersson**, *Karl Johan Olsson* och *Egnell*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist*, *Hedlund* i Östersund, *Ryberg**, *Olsson* i Mellerud, *Larsson* i Hede*, *Olsson* i Rimforsa, *Gezelius** och *Lindahl*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Velander* och *Gezelius*, vilka under hänvisning till innehållet av de likalydande motionerna I: 264 och II: 390 hemställt, att riksdagen måtte besluta,

dels att 2 § 4 mom. i lagförslaget skall erhålla följande lydelse:

»Tillstånd, varom i 1—3 mom. sägs, meddelas för viss tid, ej överstigande sextio år. Vid prövning — — — se utskottets förslag — — — och nyttjas.

Därest icke — — — se utskottets förslag — — — tillståndet meddelades.»;

dels att 2 § 6 mom. skall helt utgå ur lagförslaget;

dels att 7 mom. i 2 § av lagförslaget skall erhålla nummerbeteckningen 6;

dels ock att sista stycket av övergångsbestämmelserna till lagförslaget skall utgå.